

Leerlingen (media)wijs met bronnen?

Een experimenteel onderzoek onder leerlingen in het voortgezet onderwijs naar de invloed van een (on-)deskundige pro- of contrareactie op de geloofwaardigheid en overtuigingskracht van de (on-)deskundige bron van een internetartikel.

**Universiteit Utrecht
Master Communicatiestudies**

Utrecht, april 2012

Student	M.L.C. Herijgers
Studentnummer	9800107
Eerste begeleider	Dr. D.M.L. Janssen
Tweede begeleider	Dr. F. Jansen

Samenvatting

In deze scriptie wordt een experimenteel onderzoek beschreven naar de invloed van een (on-)deskundige pro- of contrareactie op de geloofwaardigheid en overtuigingskracht van de (on-)deskundige bron van een internetartikel. Aan dit onderzoek hebben 460 leerlingen meegewerkt uit 4/5/6 havo en vwo van scholen verspreid over heel Nederland, evenredig verdeeld over 20 verschillende afnamecondities. De onafhankelijke variabelen die zijn gemanipuleerd: 1. (on-)deskundigheid van de bron van het artikel; 2. geen reactie, een proreactie (vóór het standpunt van de bron) en een contrareactie (tegen het standpunt van de bron); 3. (on-)deskundigheid van de bron van de reactie op het artikel. De afhankelijke variabelen die zijn gemeten: geloofwaardigheid en overtuigingskracht. Deze zijn gemeten met twee instrumenten. Ten eerste met een vragenlijst met gesloten vragen, ten tweede door het verzamelen van zelfgeschreven vervolgreacties van leerlingen naar aanleiding van het oorspronkelijke artikel en de (eventuele) eerste reactie hierop.

De verwachting was dat er een toename zou zijn van de geloofwaardigheid en de overtuigingskracht van de bron van een internetartikel bij een positieve reactie en dat deskundigheid dit effect zou versterken. Deze verwachting is deels uitgekomen. Een positieve reactie maakt de bron van een internetartikel geloofwaardiger en overtuigender, maar deskundigheid speelt hierbij geen enkele rol: noch bij de (on-)deskundigheid van de bron van het internetartikel, noch bij de (on-)deskundigheid van de bron van de reactie op het artikel. Uit een verdere analyse van de zelfgeschreven vervolgreacties blijkt ook dat een contrareactie meer cognitieve inspanning uitlokt bij leerlingen dan een proreactie. Lezers van een contrareactie reageren in hun vervolgreactie vaker op de eerste reactie, expliciteren vaker dat ze het eens zijn en ook dat ze het oneens zijn en bedenken vaker zelf argumenten om hun standpunt te ondersteunen.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	2
1. Inleiding.....	4
2. Theoretisch kader.....	5
2.1 De bron van een boodschap.....	5
2.2 Overtuigen.....	6
2.3 Het effect van reacties.....	8
2.4 De onderzoeksvraag, de deelvraag en de hypothesen.....	9
3. Onderzoeksmethode.....	10
3.1 Proefpersonen.....	11
3.2 Afnameprocedure.....	11
3.3 Onderzoeksdesign.....	11
3.4 Operationalisaties.....	12
3.4.1 Deskundigheid.....	12
3.4.2 Bron.....	13
3.5 Materiaal	
3.5.1 Teksten.....	13
3.5.2 Reacties.....	16
3.5.3 Website.....	16
3.5.4 Vragenlijst.....	17
3.6 Verwerking gegevens.....	19
3.6.1 Verwerking gesloten vragen.....	18
3.6.2 Verwerking open reacties.....	19
3.6.3 Statistische verwerking.....	20
4. Resultaten.....	21
4.1 Resultaten bij de gesloten vragen.....	21
4.1.1 Het effect van een bron.....	21
4.1.2 Het effect van een reactie.....	22
4.1.3 Interactie-effecten.....	22
4.2 Resultaten bij de open reacties.....	23
4.2.1 Het effect van een bron.....	23
4.2.2 Het effect van een reactie.....	23
5. Conclusies.....	25
6. Discussie.....	27
Literatuurlijst.....	29

Bijlagen

- Bijlage A: Codeboek verwerking open reacties
- Bijlage B: Docentinstructie
- Bijlage C: Onderzoeksmateriaal in afnameweergave
- Bijlage D: Output SPSS

1. Inleiding

Op dit moment heeft in Nederland 95% van de bevolking toegang tot Internet (Centraal bureau voor de Statistiek, 2011). Dit Internet heeft zich het afgelopen decennium ontwikkeld tot een interactief medium: Web 2.0, waarop geen redacties, uitgevers, journalisten of andere poortwachters meer actief (hoeven) zijn. Daarnaast ontwikkelde Internet zich tot de meest geraadpleegde bron van informatie, boven kranten, televisie, boeken of tijdschriften (Flanagin & Metzger, 2001).

Internetbezoekers kunnen informatie inwinnen over de meest uiteenlopende onderwerpen en zijn daardoor veel minder afhankelijk geworden van informatieve autoriteiten. Op Internet wordt bijvoorbeeld gezondheidsinformatie gezocht: in 2003 nog door 41% van alle internetgebruikers in Nederland (Spadaro, 2003. In: Dijkstra et al., 2008). De informatie die wordt gevonden, vindt men vaak waardevol (Schwartz et al., 2006. In: Dijkstra et al., 2008) en wordt door 98% van de mensen beoordeeld als begrijpelijk en betrouwbaar. En dat terwijl de bron vaak een commerciële achtergrond heeft (Schwartz et al., 2006; Akerkar et al., 2005. Beide in: Dijkstra et al., 2008). Letten mensen bij het lezen van informatie dan nog wel op de bron? En hoe werkt dit op het moment dat er bij een artikel een reactie is geplaatst, waarin iemand zijn mening geeft over het standpunt van het artikel? Heeft dit gevolgen voor de geloofwaardigheid van de oorspronkelijke bron? Of voor de overtuigingskracht? En speelt de bron van deze reactie in het geheel ook nog een rol?

Het doel van het komende onderzoek is om inzicht te verkrijgen in al deze vragen en daarmee bij te dragen aan de kennis over de mediawijsheid (media literacy) van jongeren in Nederland. Daartoe is de volgende hoofdvraag opgesteld: *Wat is de invloed van een (on-)deskundige, pro- of contrareactie op de geloofwaardigheid en overtuigingskracht van een (on-)deskundige bron op Internet.*

Om een antwoord te formuleren is een experimenteel onderzoek uitgevoerd waaraan 460 leerlingen uit 4, 5 & 6 HAVO/VWO hebben meegewerkt. Zij lazen een internetartikel, vulden een vragenlijst in en schreven daarnaast een persoonlijke reactie in reactie op het internetartikel en de eventuele reactie die al was gegeven. Het verkregen onderzoeksmateriaal is kwantitatief geanalyseerd en de resultaten voor de geloofwaardigheid en de overtuigingskracht van de vragenlijst en de open reacties zijn naast elkaar gelegd om de daadwerkelijke omgang met internetbronnen te vergelijken met de manier waarop leerlingen zeggen om te gaan met internetbronnen.

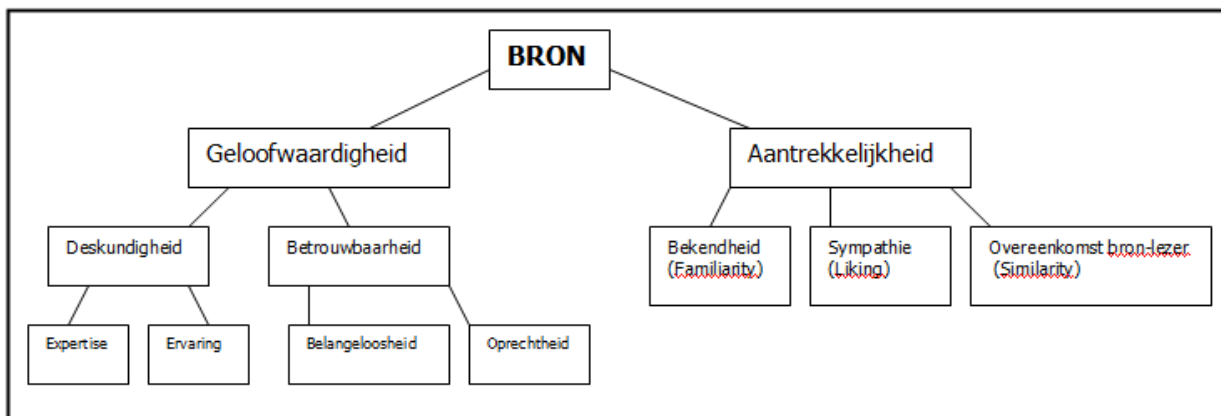
Hoofdstuk twee in dit verslag maakt inzichtelijk binnen welk theoretisch kader dit onderzoek zich afspeelt. Aansluitend gaat hoofdstuk drie in op de onderzoeksmethode die is gehanteerd; er volgt een verantwoording voor de keuze van proefpersonen, een overzicht van de afnameprocedure en het onderzoeksdesign en een beschrijving van het onderzoeksmateriaal. Hoofdstuk vier besteedt aandacht aan de resultaten, die in de conclusie in hoofdstuk 5 nog eens overzichtelijk worden weergegeven. Tot slot wordt er in hoofdstuk zes: Discussie, ingegaan op de mankementen van het onderzoek en worden suggesties voor vervolgonderzoek gedaan.

2. Theoretisch kader

2.1 De bron van een boodschap

Of een boodschap informatief, persuasief of amuserend is: iedere boodschap die wordt verzonden kent een bron. Die bron is de oorsprong van de boodschap. Of een boodschap doel bereikt, is onder andere afhankelijk van de manier waarop de bron wordt gepercipieerd. Deze perceptie hangt samen met een limitatief aantal factoren, voor de duidelijkheid hier weergegeven in figuur 1. Informatie uit deze afbeelding komt uit Hoeken et al. (2009) en Wiegman et al. (1981).

Figuur 1. Factoren die een rol spelen bij de perceptie van een bron

We zien dat de perceptie van een bron bepaald wordt door de (on-)geloofwaardigheid van een bron en de (on-)aantrekkelijkheid van een bron. Verder zien we dat de geloofwaardigheid van een bron wordt gedetermineerd door de deskundigheid van de bron, maar ook door de betrouwbaarheid van een bron. En tot slot hangt de deskundigheid van een bron samen met de expertise en de ervaring van die bron en wordt betrouwbaarheid gekoppeld aan belangeloosheid en oprechtheid (Hoeken et al., 2009).

Uit verschillende onderzoeken (zie voor een overzicht Pornpitakpan, 2004) is gebleken dat overtuigingskracht wordt beïnvloed door de perceptie van een bron. Als een bron ongeloofwaardig wordt gevonden heeft hij minder overtuigingskracht, dan wanneer hij wordt gepercipieerd als geloofwaardig. Ook blijkt uit een meta-analyse naar overtuigen op basis van autoriteit, dat een deskundige bron een positiever effect heeft op de attitude van een lezer dan een ondeskundige bron (Wilson & Sherrell, 1993). Geloofwaardigheid en deskundigheid zijn dus belangrijk voor de kracht waarmee een bron overtuigt.

Onderzoek waarin de geloofwaardigheid van bronnen wordt bestudeerd, richtte zich tot voor kort voornamelijk op 'oude' media als televisie, kranten en tijdschriften. In de laatste jaren is de aandacht voor bronnen verschoven naar een nieuw domein, dat van het Internet. Dit hangt samen met een toename van interactieve websites, die ruimte bieden om zonder tussenkomst van redacties, uitgevers, journalisten of andere poortwachters een tekst of een reactie te plaatsen. Voorbeelden van dit soort sites zijn (internet)kranten en (internet)opiniebladen die de lezer ruimte bieden om te reageren (Jonas, 2010). Hierbij wordt Company Produced Content (CPC) gecombineerd met User Generated Content (USG).

Door de verandering van de content van websites is de geloofwaardigheid van een bron soms belangrijker geworden. Uit onderzoek van Schweiger (1998) blijkt dat mensen die op zoek zijn naar informatie,

selecties maken op basis van de geloofwaardigheid van een bron op het moment dat er een situatie ontstaat, waarin er sprake is van een 'overload' (Schweiger, 1998). Er zijn echter ook onderzoeken waaruit iets heel anders blijkt. Metzger (2007) heeft een overzicht gemaakt van alle onderzoeken die verschenen zijn over de stappen die een lezer doorloopt om te bepalen of informatie op een website geloofwaardig is. Eén van haar belangrijkste bevindingen is dat internetgebruikers over het algemeen niet bereid zijn om veel moeite te doen om de geloofwaardigheid van informatie op een website vast te stellen. Daarnaast stelt ze vast dat er meer onderzoek nodig is naar de motivatie van lezers om de geloofwaardigheid te willen bepalen. Ze schetst dat uit eerder onderzoek (Flanagin & Metzger, 2007; Stanford et al., 2002. In: Metzger, 2007) blijkt dat het vormen van een oordeel over de geloofwaardigheid wordt beïnvloed door consequentebetrokkenheid: door het belang van het hebben van een correcte attitude. Als er sprake is van een lage consequentebetrokkenheid zal iemand weinig moeite doen om te achterhalen of informatie klopt en maakt hij gebruik van vuistregels.

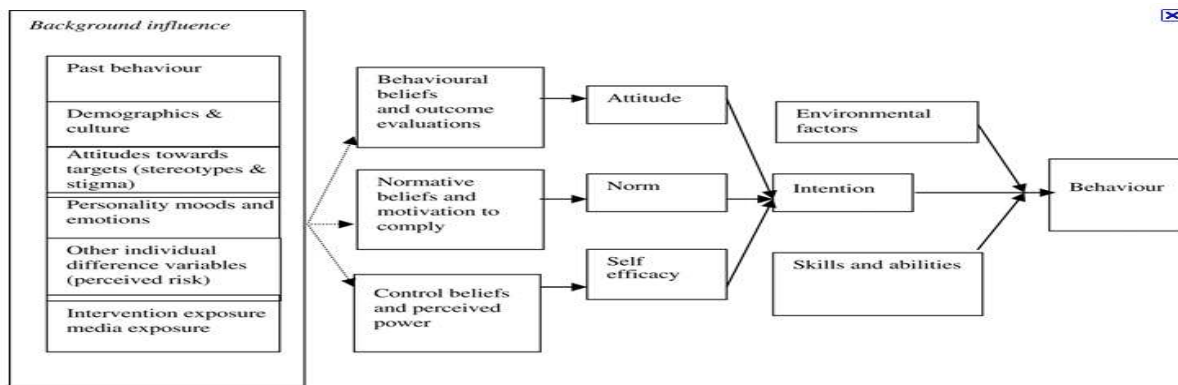
Een vuistregel die door mensen wordt gehanteerd, is de 'geloofwaardigheidsvuistregel'. Iemand die geen zin heeft om cognitieve inspanning te leveren of hiertoe niet in staat is, laat zich leiden door aanwijzingen die een tekst geeft over de deskundigheid van een bron (O'Keefe, 2002). Als hij een aanwijzing krijgt dat de auteur van het artikel deskundig is, omdat er een titel bij zijn naam staat die aanduidt dat hij verstand van zaken heeft op het gebied van het standpunt van de tekst, dan heeft dit een positieve invloed op de overtuigingskracht van een tekst (Maddux & Rogers, 1980. In: Hoeken et al., 2009, p.161).

2.2 Overtuigen

We hebben in de vorige paragraaf gesproken over overtuigen en overtuigingskracht, maar wat houdt dat precies in en hoe gebeurt het? Volgens O'Keefe (2002. In: Hoeken et al., 2009, p.13) is overtuigen: "een succesvolle intentionele poging om de mentale toestand van iemand anders te veranderen door middel van communicatie, in een situatie waarin de ander een bepaalde mate van vrijheid heeft". Succesvol betekent dus dat iemand er daadwerkelijk in geslaagd is om de mentale toestand van de ander te veranderen. Een bepaalde mate van vrijheid geeft aan dat iemand de keuze heeft om al dan niet mee te gaan met het standpunt dat wordt verkondigd.

De 'mentale toestand' wordt meestal bestempeld als een attitude (Hoeken et al., 2009, p.13), volgens Eagly & Chaiken (1993. In: Hoeken et al., 2009, p.14) "een psychologische neiging die naar voren komt uit de evaluatie van een bepaald object met een bepaalde mate van voor- of afkeur." Concreter: Pepsi (object) is lekker (evaluatie). Het object kan alles zijn waar we een mening over kunnen hebben en die mening is de evaluatie van het object. Overtuigen is dus het beïnvloeden van een attitude.

Hoe gebeurt dit? Het 'Integrative model of behavioral prediction' van Fishbein & Yzer (2003. In: Hoeken et al., 2009, p.41 e.v.) (zie figuur 2) stelt ons in staat om gedrag te verklaren en te voorspellen. Het is vooral toepasbaar bij gedrag dat ingaat op (een bedreiging van) de gezondheid van mensen en is dus uitermate geschikt om te gebruiken in dit onderzoek.

Figuur 2. Integrative model of behavioral prediction (Fishbein & Yzer, 2003)

Het deel uit het model dat voor dit onderzoek van belang is, zien we in de tekstvakken: *Behavioral beliefs and outcome evaluations* → *Attitude* → *Intention*. Er staat dat gedrag wordt bepaald door onder andere (naast ‘environmental factors’ en ‘skills and abilities’) de intentie om een bepaald gedrag te vertonen. Deze intentie wordt voor een deel weer bepaald door de eigen evaluatie of de houding ten opzichte van dit bepaalde gedrag, namelijk de attitude. En de attitude wordt ook weer bepaald door twee factoren. Ten eerste door een inschatting van de waarschijnlijkheid waarmee het bepaalde gedrag leidt tot een zeker gevolg (behavioral beliefs) ook wel de overtuigingen genoemd. En ten tweede door een evaluatie van deze overtuigingen ofwel een inschatting van de (on)wenselijkheid van de geschatte gevolgen (outcome evaluations) (Hoeken et al., 2009, p.123). Minder abstract betekent dit het volgende: Mijn overtuiging is dat ik van roken longkanker krijg. Dit vind ik (uiteeraard) erg onwenselijk. Daardoor heb ik een negatieve houding ten opzichte van het roken van sigaretten en is de kans klein dat ik überhaupt de intentie heb om een sigaret op te steken. Je zult mij dus niet zien roken.

De ideeën over de hoeveelheid overtuigingen die iemand kan hebben ten aanzien van een bepaald onderwerp, lopen uiteen. Volgens Ajzen & Fishbein (1980. In: Hoeken et al., 2009, p.123) heeft iemand gemiddeld tussen de vijf en negen overtuigingen. Volgens Van der Pligt & De Vries (1995. In: Hoeken et al., 2009, p.123) is er sprake van gemiddeld drie tot vijf overtuigingen.

Om iemand succesvol te overtuigen moet op procesmatige wijze aan een aantal voorwaarden worden voldaan. Ten eerste moet er voldoende aandacht zijn voor de boodschap die wordt verkondigd. Ten tweede is het van belang dat de argumenten in de boodschap worden begrepen. Tot slot moet het standpunt van de boodschap geaccepteerd worden. Alléén als al deze deelprocessen doorlopen zijn, is iemand overtuigd doordat informatie is overgedragen. Althans, volgens het Informatieverwerkingsparadigma van McGuire (1972. In: Hoeken et al., 2009, p.61) waar in de wetenschap lange tijd van uit is gegaan.

Soms leverden onderzoeken naar overtuigingskracht tegenstrijdige resultaten op die dit informatieverwerkingsparadigma niet kon verklaren. Zo wordt een deskundige onder sommige omstandigheden wel overtuigend gevonden, terwijl onder andere omstandigheden deskundigheid niet bijdraagt aan de overtuigingskracht van een document. Begin jaren tachtig werden er twee modellen ontwikkeld, die in tegenstelling tot het model van McGuire, uitgaan van meer dan één acceptatieproces. Met deze modellen konden de tegenstrijdige resultaten vaak wel verklaard worden.

Het meest invloedrijke van deze duale procesmodellen, aldus Hustinx et al. (2006) is het Elaboration Likelihood Model (ELM) van Petty & Cacioppo (1981). Dit ELM gaat er in beginsel van uit dat mensen in

principe een correcte attitude willen hebben. Daarnaast gaat het ELM uit van het idee dat het proces van overtuigen kan verlopen via twee routes. Deze routes zijn afhankelijk van de gelegenheid die er is tot nadenken. Bij route één: 'de centrale route' is iemand in staat om de argumenten die worden gegeven, zorgvuldig af te wegen. Iemand is gemotiveerd en capabel genoeg om dit te kunnen doen. Bij route twee: 'de perifere route' is iemand niet (voldoende) in de gelegenheid tot nadenken. Er is een gebrek aan motivatie of een gebrek aan capaciteiten. Daardoor zal iemand gebruik maken van vuistregels of perifere cues. Het is niet noodzakelijk bij deze route dat argumenten worden begrepen. Op dit punt wijkt het dual-processingmodel af van het Informatieverwerkingsparadigma (Hoeken et al, 2009, p.67 e.v.)

Ook persoonlijke betrokkenheid ofwel de mate van elaboratie, is een belangrijke factor die bepaalt of mensen argumenten inhoudelijk zorgvuldig afwegen of zich laten leiden door niet-argumentatieve cues. Is er sprake van lage betrokkenheid dan maakt iemand gebruik van perifere cues of vuistregels (Petty & Cacciopo, 1986. In: Hoeken et al., 2009, p.69 e.v.). Hoewel de ene route van het overtuigingsproces de andere uit te lijkt te sluiten, hoeft dat zeker niet het geval te zijn. Het komt voor dat iemand de argumenten in een persuasief document kritisch bekijkt, maar zich daarnaast ook laat leiden door het niet-inhoudelijke argument dat de bron van een boodschap aantrekkelijk is. Naarmate mensen echter kritischer naar argumenten kijken, zullen de perifere cues minder invloed hebben (Hoeken, et al., 2009, p.67 e.v.).

2.3 *Het effect van reacties*

We zijn de inleiding begonnen met de constatering dat Internet ruimte biedt om te reageren op een ander. Welke gevolgen heeft dit voor de geloofwaardigheid of de overtuigingskracht van die ander? Als er contra-reacties worden gegenereerd leiden die mogelijk tot twijfel bij . Het gros van het onderzoek dat deze onderwerpen raakt, stamt uit de tijd vóór de komst van het Internet. Het onderzoek richtte zich voornamelijk op mondelinge spreksituaties. Zo voerden Duck & Baggaley (1975, In: Wiegman et al., 1981, p.179 e.v.) een experiment uit met televisieopnames. Ze onderzochten de invloed van publiek op de perceptie van een spreker. In het experiment stond de relatie tussen de kijker en de spreker centraal en werd de reactie van het publiek als mediërende factor beschouwd. Uit de resultaten bleek dat kijkers de expertise van een spreker hoger aansloegen als hij voor een positief publiek optrad. De gevolgen voor de overtuigingskracht zijn helaas niet bestudeerd. We zouden op basis van dit resultaat wel kunnen verwachten dat de reacties van het publiek als ondersteuning worden gezien van het betoog van de schrijver en dat daardoor de overtuigingskracht toeneemt.

Deze verwachting hadden Wiegman et al. (1981) ook en ze voerden een experimenteel onderzoek uit naar de invloed van publiek op de overtuigingskracht van een spreker. In hoeverre bepaalt de reactie van het publiek het oordeel en de attitude van de kijker? De verwachting was dat de aanwezigheid van een positief publiek meer attitudeverandering in de richting van de bron zou bewerkstelligen, maar dit bleek slechts bij één van zeven gemeten constructen het geval. Daarnaast werd bij vragen die betrekking hadden op de beoordeling van de bron geconstateerd dat een negatief publiek de overtuigingskracht van de spreker had aangetast. Hij werd bij de aanwezigheid van een negatief publiek als minder overtuigend beoordeeld. Kortom, de overtuigingskracht was aangetast, maar dit had geen gevolgen voor de metingen van de verandering van de attitude. Wiegman et al. (1981) geven verder geen verklaring voor het uitblijven van het resultaat bij hun verwachting dat een positief publiek een positieve bijdrage levert aan de attitudeverandering in de richting van de bron.

Waar het verwachte resultaat op de attitude uitbleef in de mondelinge spreesituaties, is het vrij recent in een Internetcontext wel gemeten. Ahn (2011) onderzocht het effect van reacties op verschillende afhankelijke variabelen, waaronder de attitude van lezers van een online krantenartikel. Het onderwerp van het artikel: de aankondiging van een voorstel om studenten te laten deelnemen aan een werkprogramma op de universiteit in ruil voor een verlaging of het uitblijven van een verhoging van het collegegeld. Studenten kregen een positief geframed artikel: Als ze deelnemen aan het werkprogramma, kunnen ze tegen een gereduceerd tarief onderwijs volgen. Of studenten kregen één artikel dat negatief was geframed: Als ze niet bereid zijn deel te nemen aan het werkprogramma, zal voor hen een hoger tarief gelden bij het volgen van onderwijs. Bij de artikelen werden vier pro- of contrareacties getoond met verschillende argumenten. Ook was er een controlegroep waarin studenten alleen het oorspronkelijke artikel te lezen kregen, zonder de pro- of contrareacties. De attitude van studenten werd gemeten met behulp van twee vragen op zevenpunts-Likertschalen: 1. Is dit goed nieuws voor studenten?; 2. Geef aan in welke mate je het eens bent met het voorstel. De resultaten wezen uit dat lezers van een artikel met daarbij positieve reacties, een positievere attitude hadden dan lezers die een artikel zonder reacties of met negatieve reacties lazen. En ook dat proreacties het sterkste effect hadden op het (positief) beïnvloeden van de attitude als studenten een tekst in hun voordeel hadden gelezen.

Samengevat: Duck & Baggaley (1975. In: Wiegman et al., 1981) en Wiegman et al. (1981) deden onderzoek naar reacties van publiek bij mondelinge spreesituaties. Het is mogelijk om een parallel te trekken tussen deze mondelinge spreesituaties en de interactieve omgeving van het Internet. De ‘reactie van het publiek’ en de (on-)deskundige ‘spreker’ bij Duck & Baggaley (1975. In: Wiegman et al., 1981) en Wiegman et al. (1981) kunnen vergeleken worden met de ‘ongefiltreerde reactie op een internetartikel’ en de ‘auteur van het oorspronkelijke artikel’; de bron van de boodschap. Onderzoek hiernaar is uitgevoerd door Ahn (2011) die heeft gewerkt met positief en negatief publiek in de vorm van pro- en contrareacties bij internetartikelen. Ahn besteedde in zijn onderzoek echter geen aandacht aan de invloed van een bron op de perceptie van een boodschap. Terwijl dit juist in de interactieve omgeving van het Internet wel van belang zou kunnen zijn.

2.4 De hoofdvraag en de verwachte uitkomsten

Het komende onderzoek besteedt aandacht aan de mediawijsheid van leerlingen in de Tweede Fase van het Voortgezet Onderwijs. Het vormt een aanvulling op het onderzoek naar het effect van een reactie op de overtuigingskracht van een tekst. Het richt zich op de context van het Internet en betreft hierin de rol van een bron. In het onderzoek wordt een onderscheid gemaakt tussen de manier waarop leerlingen in de Tweede Fase zeggen om te gaan met bronnen en de manier waarop leerlingen daadwerkelijk omgaan met bronnen. Zo willen wij inzicht krijgen in de rol die ‘publiek’ speelt bij de geloofwaardigheid en de overtuigingskracht van een bron op internet en om te bestuderen hoe (on-)deskundigheid deze geloofwaardigheid en overtuigingskracht beïnvloedt. Hieruit is de volgende onderzoeksvraag voortgekomen:

Wat is de invloed van een (on-)deskundige pro- of contrareactie op de geloofwaardigheid en overtuigingskracht van een (on-)deskundige bron op Internet.

Op basis van eerder onderzoek verwachten we ten eerste dat een deskundige bron geloofwaardiger en overtuigender wordt gevonden dan een ondeskundige bron. Ook verwachten we een positieve correlatie tussen

geloofwaardigheid en overtuigingskracht: hoe geloofwaardiger een bron is, hoe overtuigender hij zal zijn. Verder verwachten we dat een positieve reactie een positieve invloed zal hebben op de geloofwaardigheid en de overtuigingskracht van een bron. Een lezer zal meer overtuigd zijn als het standpunt van een bron nog eens wordt bevestigd door een reactie. Tot slot verwachten we dat een positieve deskundige reactie meer overtuigingskracht heeft dan een positieve ondeskundige reactie, omdat een deskundige bron geloofwaardiger is dan een ondeskundige bron.

3. Onderzoeksmethode

3.1 Proefpersonen

Er namen 460 leerlingen uit 4/5/6 havo en vwo deel aan dit onderzoek. Iets meer meisjes ($n=253$) dan jongens ($n=207$), wel evenredig verdeeld over de twintig afnamecondities ($F(19,440)=0,48$; $p=.97$). Leerlingen waren blind voor de conditie. De gemiddelde leeftijd van de leerlingen was 16,61 ($sd=1,03$) en leeftijd is evenredig verdeeld over de afnamecondities ($F(19,438)=1,28$; $p=.19$). Van de deelnemers volgen 239 personen een havo-opleiding (52%) en 221 personen een Vwo-opleiding (48%). De grootste groep deelnemers aan dit onderzoek is gezeten in 5 havo ($n=147$; 32 %). De groepen Vwo-4, Havo-4 en Vwo-5 bestaan uit respectievelijk 83 (18%), 92 (20%) en 78 (17%) leerlingen. De kleinste groep deelnemers is die van Vwo-6 ($n=60$; 13%).

Ervaring met internet is mogelijk van invloed op de manier waarop leerlingen een internettekst percipiëren, dus is gecontroleerd of internetgedrag over alle afnamecondities evenredig is verdeeld. Dit was het geval: er is geen verschil tussen de twintig afnamecondities voor het aantal uur per week dat leerlingen internetten ($F(19,417)= 0,53$; $p=.95$). Ook is geen verschil gevonden tussen de afnamecondities en ervaring met het plaatsen van een reactie ($F(19,436) = 1,28$ $p=.19$). In totaliteit heeft ongeveer de helft van het aantal leerlingen ervaring met het plaatsen van een reactie op internet (50,7%). Deze leerlingen zitten gemiddeld meer op internet ($M=19,51$; $sd=14,51$) dan leerlingen die geen ervaring hebben met het plaatsen van een reactie ($M=13,24$; $sd=10,00$) ($t=-5,23$; $df=432$; $p<.01$). Gemiddeld genomen zijn leerlingen 16,52 ($sd=12,94$) uur in de week online.

Er is gekozen voor 4/5/6 havo en vwo-leerlingen om het risico te reduceren dat tekstbegrip van invloed is op de resultaten. Deze leerlingen hebben voldoende algemene kennis van de opbouw en doelen van teksten en van argumenteren, om te begrijpen wat er in de teksten wordt gezegd. De voorkennis die ze hebben stelt ze tevens in staat om de geloofwaardigheid van de teksten goed in te schatten,

Vanwege hun leeftijd is deze onderzoeksgroep alléén indirect betrokken bij de onderwerpen van de tekst. De jongeren kunnen nog geen autorijden en zijn nog niet bezig met de opvoeding van kinderen. Dat is een voordeel bij het meten van overtuigingskracht. Bronnen met een hoge geloofwaardigheid zijn overtuigender dan bronnen met een lage geloofwaardigheid (Wilson & Sherrel, 1993. In: Hoeken et al., 2009, p.159) en dit effect wordt sterker naarmate de verwerking van argumenten door de betrokkenheid van proefpersonen meer via de perifere route verloopt.

Tot slot zijn deze leerlingen volledig opgegroeid met Internet en is dit medium voor hen de belangrijkste bron van informatie. Het belang van kritische internetvaardigheden wordt al een tijd onderschreven. Het is waardevol om te bestuderen in hoeverre de gemiddelde leerling in de Tweede Fase deze vaardigheden al heeft ontwikkeld, zodat het curriculum hierop aangepast kan worden.

3.2 Afnameprocedure

De leerlingen zijn verzameld door het benaderen van docenten via de Digitale Vakcommunity Nederlands (www.digischool.nl). Docenten kregen het onderzoeksmateriaal kant-en-klaar toegestuurd met een afnameprocedure en een gefrankeerde retourenvelop. Ze gaven leerlingen in de les een instructie (bijlage B:

Docentinstructie) en presenteerden vervolgens de tekst en de eventuele reactie. Nadat leerlingen dit goed hadden doorgenomen, moesten ze de vragen maken (zie bijlage C: Onderzoeksmateriaal in afnameweergave). Na afloop van de afname waren docenten vrij om met leerlingen het idee achter het onderzoek te bespreken. Daarvoor waren suggesties opgenomen in de docentinstructie.

3.3 Design

Bij dit onderzoek is gewerkt met een tussenproefpersoondesign: 2 (bron artikel: deskundig – ondeskundig) x 3 (Richting van reactie: proreactie – contrareactie – geen reactie) x 2 (bron van reactie: deskundig – ondeskundig). Dit leverde twintig afnamecondities op die zijn weergegeven in tabel 1.

Tabel 1. Schematisch overzicht van de verschillende afnamecondities

Tekstonderwerp	Bron van artikel	Richting van reactie	Bron van reactie	Conditie
Bellen in de auto	Deskundig	Pro	Deskundig	1
			Ondeskundig	2
		Contra	Deskundig	3
			Ondeskundig	4
		Geen		5
	Ondeskundig	Pro	Deskundig	6
			Ondeskundig	7
		Contra	Deskundig	8
			Ondeskundig	9
		Geen		10
Overgewicht	Deskundig	Pro	Deskundig	11
			Ondeskundig	12
		Contra	Deskundig	13
			Ondeskundig	14
		Geen		15
	Ondeskundig	Pro	Deskundig	16
			Ondeskundig	17
		Contra	Deskundig	18
			Ondeskundig	19
		Geen		20

3.4 Operationalisaties

3.4.1 Deskundigheid

Uit verschillende onderzoeken (Tormala et al., 2006 en Hornikx & Hoeken, 2005) is gebleken dat de manipulatie van deskundigheid succesvol is als de deskundigheid van de bron ontleend is aan expertise als wetenschapper in de branche van het onderwerp. Dan is aan de naam van de auteur van het artikel een titel gekoppeld, die samenhangt met het gebied waarover het standpunt van de tekst handelt. In dit onderzoek is er voor gekozen om de expertise te laten bepalen door de aan-/ afwezigheid van een titel die samenhangt met een onafhankelijk wetenschappelijke instelling die verbonden is aan het onderwerp van de tekst. Zo is ‘Dhr. (Prof. Dr.) M.L. van Bijsterveld’ de auteur van de tekst, verbonden als onderzoeker aan de ‘Stichting Verkeersveiligheid’ of aan de ‘Stichting Volksgezondheid’ en is Dhr. (Prof. Dr.) G.P. van Leeuwen de auteur van de reactie, verbonden als onderzoeker aan het ‘Instituut voor Verkeer en Mobiliteit’ en verbonden aan het ‘Instituut voor Leefstijl en Voeding’. Uit reacties van leerlingen bleek dat ze aan de gemanipuleerde titels hadden herkend dat het om bronnen met expertise ging.

3.4.2 Bron

In een internetomgeving is een bron moeilijker te duiden, omdat deze niet overeen hoeft te komen met de verzender of publiceerder van de boodschap. De auteur van een artikel kan als bron worden gezien, de website zelf kan als bron worden waargenomen en ook de auteur van een reactie kan de bron zijn. Als er in dit onderzoek gesproken wordt over de bron van een artikel of een reactie, dan wordt de auteur bedoeld en niet het domein waarop het artikel zich bevindt. In het onderzoek worden de woorden bron en auteur naast elkaar gebruikt, omdat hun betekenis identiek is.

3.5 Materiaal

3.5.1 Teksten

Er is één tekst ontworpen over bellen in de auto, en één tekst over overgewicht bij jonge kinderen. Onderwerpen waar leerlingen niet persoonlijk mee te maken hebben omdat ze nog geen auto rijden en niet de zorg hebben voor opgroeiende kinderen. Deze onderwerpen zijn vergelijkbaar voor wat betreft de zwaarte van een probleem in de samenleving dat wordt geschetst en de standpunten van leerlingen tegenover beide onderwerpen komen voor het grootste gedeelte overeen. Ook ontstaan er geen noemenswaardige problemen met de geloofwaardigheid van de teksten als de statistische evidentie in de teksten gelijk wordt getrokken.

De beide teksten zijn op identieke wijze gestructureerd. De titel geeft het standpunt van de tekst weer in termen die in de tekst ook worden gehanteerd: 'Bellen in de auto/Overgewicht bij kinderen' veroorzaakt onnodig leed. Naast de titel bestaat de tekst verder uit 6 (bellen in de auto) of 7 (overgewicht bij kinderen) alinea's. De eerste alinea start met een korte inleiding waarin het probleem wordt benoemd dat centraal staat in de tekst. Er wordt aangeduid hoe groot het probleem is in absolute getallen en er wordt benadrukt dat dit onnodig is, omdat het voorkomen kan worden.

Alinea 1: *Bellen in de auto*

In Nederland overlijden jaarlijks gemiddeld 850 mensen aan de gevolgen van een verkeersongeval. Onnodig leed dat voorkomen had kunnen worden, want meer dan een kwart van deze ongelukken is veroorzaakt door handsfree bellen in de auto.

Alinea 1: *Overgewicht bij kinderen*

In Nederland overlijden jaarlijks gemiddeld 850 mensen aan diabetes 2. Onnodig leed dat voorkomen had kunnen worden, want meer dan een kwart van deze mensen leed aan diabetes 2 als gevolg van overgewicht.

De tweede alinea benoemt het aantal mensen bij wie het probleem zich voordoet en beschrijft de oorzaak van het probleem.

Alinea 2: *Bellen in de auto*

1 op de 7 automobilisten belt wel eens handsfree. Door het bellen in de auto zijn deze automobilisten afgeleid. Dit gebeurt op wel vier verschillende manieren, maar het grootste probleem wordt gevormd door cognitieve afleiding. Afleiding die ontstaat doordat mensen met hun gedachten bij hun telefoongesprek zijn.

Alinea 2: *Overgewicht bij kinderen*

Op dit moment kampt 1 op de 7 kinderen met overgewicht. De voornaamste oorzaken worden gevormd door een ongezond eetpatroon en te weinig beweging. Door dit overgewicht ontwikkelen deze kinderen op volwassen leeftijd verschillende soorten gezondheidsklachten.

In de derde alinea wordt het gevaar van het probleem benadrukt. Hierbij is een lichte afwijking tussen beide teksten, omdat het gevaar van beide onderwerpen evenveel gewicht moest hebben. Omdat er bij de tekst over overgewicht geen direct verband bestaat tussen het probleem en de gevolgen hiervan, is in die tekst het gevolg

van het probleem expliciet benoemd. Dit is niet zo bij de tekst over bellen in de auto, omdat de gevolgen van het probleem wel direct afleidbaar zijn uit de oorzaak.

Alinea 3: *Bellen in de auto*

Waarom is die afleiding nou zo gevaarlijk? Ten eerste is gebleken dat afgeleide bestuurders trager reageren. Gemiddeld genomen handelen ze drie seconden later, dan iemand die niet is afgeleid. Ten tweede is gebleken dat afgeleide bestuurders minder controle hebben over hun voertuig. Ze kunnen moeilijker hun auto recht houden en houden minder rekening met bijvoorbeeld gladheid. Tot slot worden bestuurders door afleiding mentaal veel meer belast. Ze hebben daardoor minder aandacht voor hun rijden en dit is gevaarlijk indien zich onverwachte situaties voordoen of als er veranderingen zijn in de verkeerssituatie.

Alinea 3 & 4: *Overgewicht bij kinderen*

Waarom is overgewicht gevaarlijk bij kinderen? Ten eerste lopen dikke kinderen op volwassen leeftijd grotere kans op het ontwikkelen van ernstige aandoeningen als artrose of diabetes 2: Ouderdomssuikerziekte. Bij diabetes 2 maakt het lichaam te weinig insuline aan, waardoor suiker in het bloed niet meer afgebroken kan worden. Hier gaan allerlei ongemakken mee gepaard zoals oogandoeningen, hart- en vaatziekten, nieraandoeningen en huidproblemen. De kwaliteit van het leven verslechtert aanzienlijk en de levensverwachting van iemand met diabetes 2 is gemiddeld 10 jaar korter, dan bij iemand die niet aan diabetes 2 lijdt.

Ten tweede worden veel kinderen die te dik zijn gepest. Hierdoor ontwikkelen ze psychische problemen. Ze worden onzeker en hun zelfvertrouwen brokkelt langzaam af. Tot slot is gebleken dat kinderen met overgewicht op latere leeftijd vaker gewrichtsklachten krijgen. Door het extra gewicht dat ze mee moeten tornen, raken hun gewrichten overbelast en krijgen ze last van voeten, knieën, benen en rug.

De alinea's zijn zo opgebouwd dat de grootste gevolgen van het probleem vooraan staan. Die vormen de sterkste argumenten om het probleem te willen voorkomen. Vanuit argumentatieleer is bekend dat één sterk argument, soms al voldoende kan zijn om iemand een standpunt te laten innemen. Zoals blijkt uit Brant (2007) bij de waardering en acceptatie van afwijzingsbrieven. Indien er meer via de perifere route wordt verwerkt, wordt er mogelijk uitgegaan van de meer-argumentenvuistregel (Hoeken et al., 2009, p.169). Drie argumenten moet dus voor alle leerlingen voldoende zijn. Daarnaast beperken we met het voorop plaatsen van het sterkste argument in beide teksten, het risico dat ongemotiveerde lezers onvoldoende aandacht schenken aan de argumentatie (O'Keefe, 2002. In: Hoeken et al., 2009, p.151).

In de op twee na laatste alinea (bellen alinea 4; overgewicht alinea 5) wordt geconcludeerd hoe groot de gevolgen zijn van het probleem. De alinea gaat ook in op de waarschijnlijkheid waarmee het probleem zich zal voordoen. Er wordt een vergelijking gemaakt met een risico van eenzelfde aard (verkeersveiligheid na alcoholgebruik of gezondheidsklachten bij werklui) dat meer bekend is bij leerlingen, omdat het in de samenleving meer wordt gezien als een gevaar. Hiermee benadrukt de alinea nogmaals hoe groot het risico is.

Alinea 4: *Bellen in de auto*

De gevolgen van handsfree bellen in de auto zijn dus groot. Onderzoek wijst uit dat autobestuurders die bellen naar schatting 10 keer meer kans lopen het veroorzaken van een ongeval dan bestuurders die niet zijn afgeleid door een telefoongesprek. Voor de duidelijkheid: het ongevalsrisico bij bellen kan worden vergeleken met het ongevalsrisico bij rijden onder invloed na 7 glazen bier: 0,8%!

Alinea 5: *Overgewicht bij kinderen*

De gevolgen van overgewicht bij kinderen zijn dus groot. Onderzoek wijst uit dat te zwaarlijvige kinderen als ze ouder worden naar schatting 10 keer meer kans lopen op gezondheidsklachten dan kinderen met een gezond gewicht. Voor de duidelijkheid: het risico op gezondheidsklachten van kinderen met overgewicht kan vergeleken worden met het risico op rugklachten bij iemand die zijn hele leven zwaar fysiek werk doet, zoals een stratenmaker of een bouwvakker.

De op één na laatste alinea (telefoneren alinea 5; overgewicht alinea 6) beschrijft een wetenschappelijke studie die alles onderbouwt wat in de tekst al is genoemd. De alinea gaat in op het leed dat bespaard had kunnen worden als het probleem zich niet had voorgedaan.

Alinea 5: *Bellen in de auto*

Daarnaast zijn de gevolgen van handsfree bellen onnodig. Het leed hoeft niet geleden. In een studie uit 2010 schat de Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid in dat er jaarlijks bijna 600 slachtoffers minder zullen vallen als automobilisten zich tijdens het rijden concentreren op de verkeerssituatie en niet zijn afgeleid door een telefoongesprek.

Alinea 6: *Overgewicht bij kinderen*

Daarnaast zijn de gevolgen van overgewicht onnodig. Het leed hoeft niet geleden. In een studie uit 2010 schat de Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Gezondheidszorg in dat er jaarlijks bijna 600 mensen minder in het ziekenhuis opgenomen hoeven worden, als zij als kind geen last zouden hebben gehad van overgewicht.

Tot slot is er de laatste alinea die het standpunt van de tekst expliciteert en onderbouwt met een beknopte samenvatting van argumenten die eerder in de tekst al zijn benoemd. Uit onderzoeken van Cruz (1998) en O'Keefe (2002) (Beide in: Hoeken et al., 2009 p.96) blijkt dat een expliciet standpunt overtuigender is, dan een impliciet standpunt. Hoeken et al. (2009, p.96) benadrukken dat dit ook het geval is bij hoogopgeleide mensen. Omdat de leerlingen onder deze groep vallen, is er gekozen voor het expliciteren van het standpunt.

Alinea 6: *Bellen in de auto*

We kunnen concluderen dat mobiel bellen in de auto niet verstandig is, omdat het onnodig ongelukken veroorzaakt! Door de afleiding reageren bestuurders trager, kunnen ze hun auto minder goed onder controle houden en reageren ze onvoldoende op veranderingen in het verkeer. Deze veranderingen zijn vergelijkbaar met rijden onder invloed en maken de kans op een ongeval 10 keer zo groot. Op jaarbasis zou niet bellen gemiddeld zo'n 600 ziekenhuisopnames kunnen schelen!

Alinea 7: *Overgewicht bij kinderen*

We kunnen concluderen dat overgewicht bij kinderen ongezond is, omdat de kwaliteit van hun leven en hun levensverwachting aanzienlijk verslechterd! Kinderen met overgewicht ontwikkelen als ze ouder worden gewrichtsklachten, psychische problemen en chronische aandoeningen met een dodelijke afloop. Deze ontwikkelingen zijn vergelijkbaar met gezondheidsklachten na een leven lang hard werken en de kans op diabetes 2 is 10 keer groter dan bij iemand met een gezond gewicht. Op jaarbasis zou de afwezigheid van overgewicht op jong leeftijd gemiddeld zo'n 600 ziekenhuisopnames kunnen schelen!

In de teksten is gewerkt met pragmatische argumentatie. De nadelen van bellen/overgewicht zijn beschreven en de voordelen van niet-bellen/gezond gewicht worden benoemd. De argumenten gaan allen in op de waarschijnlijkheid waarmee het probleem zich voordoet, in overeenstemming met wat er meestal gebeurt in persuasieve communicatie op het gebied van voorlichting (Schellens & De Jong, 2000; Hornikx et al., in druk. In: Hornikx, 2005).

Om het standpunt van de tekst te ondersteunen is voornamelijk gewerkt met statistische evidentie, die een zeer sterke overtuigingskracht kent (Hornikx, 2005). Deze statistische evidentie is voor beide teksten waarheidsgetrouw, want hij is bij de tekst over mobiel bellen afkomstig van een SWOV-factsheet over mobiel telefoongebruik in de auto (2010) en enkele artikelen (Zhou et al., 2009; Nelson et al., 2009) die ingaan op de motivatie van mensen om toch te telefoneren in de auto. Bij de tekst over overgewicht zijn bronnen gebruikt van diverse websites over diabetes (de diabetesfederatie, 2011; de diabetesvereniging Nederland, 2011; het diabetesfonds, 2011).

Eerder genoemde artikelen zijn ook gebruikt om argumenten te formuleren, die ingaan op bestaande primaire overtuigingen. Volgens Hoeken et al. (2009 p.124) is dit van groot belang voor succesvolle beïnvloeding. Van jonge mensen die telefoneren, is bekend dat ze de waarschijnlijkheid bagatelliseren dat ze betrokken raken bij ongevallen veroorzaakt door hun belgedrag (Rudmo & Iversen, 2004). De tekst speelt in op deze primaire overtuiging. De tekst over bellen in de auto is eerst opgesteld en de tekst over overgewicht bij kinderen is daarop afgestemd. Waar nodig zijn de teksten enigszins aangepast, om beide teksten zoveel mogelijk overeen te laten komen. Een voorbeeld van het oorspronkelijke afdrukmateriaal is opgenomen als bijlage C.

3.5.2 Reacties

Er zijn een pro- en een contrareactie ontworpen die op vergelijkbare wijze zijn opgebouwd. Eerst wordt een claim gepresenteerd, die aangeeft of de reageerder het eens of oneens is met het standpunt van de tekst. Vervolgens worden twee argumenten gegeven die deze claim ondersteunen. Het eerste argument is een citaat uit onderzoek dat is verschenen (SWOV-factsheet, 2010; diabetesfederatie, 2011), het tweede resultaat is een voorbeeld van persoonlijke ervaringen met het fenomeen bellen in de auto of overgewicht bij kinderen. Van het tweede argument veronderstellen we dat het vaak door proefpersonen wordt genoemd om het probleem in de tekst te ontkrachten.

Proreactie: *Bellen in de auto*

Helemaal mee eens! Uit onderzoek is gebleken dat mensen hun eigen rijgedrag overschatten. Ze denken dat een telefoontje wel even kan, maar hebben helemaal niet door hoe gevaarlijk dit eigenlijk is! Hierdoor lopen ze onnodig veel risico's. Bovendien kan ik veel voorbeelden geven van mensen die tijdens het autorijden te laat reageerden op een verkeerssituatie. Dat heeft al een hoop onnodige schade opgeleverd!

Proreactie: *Overgewicht bij kinderen*

Helemaal mee eens! Uit onderzoek is gebleken dat mensen met overgewicht veel vaker sterven aan een hartinfarct dan mensen met een gezond gewicht. Door al die extra kilo's werkt hun hart zich drie slag in de rondte en lopen ze onnodig veel risico's! Bovendien kan ik veel voorbeelden geven van mensen met overgewicht die diabetes 2 of gewrichtslijtage hebben ontwikkeld en wekelijks de deur bij hun huisarts platlopen.

Contrareactie: *Bellen in de auto*

Wat een onzin! Uit onderzoek is ook gebleken dat mensen die bellen compensatiegedrag vertonen. Ze rijden langzamer, nemen meer afstand tot hun voorgangers en kijken verder vooruit. Hierdoor wordt het risico op een ongeval drastisch verkleind. Bovendien kan ik veel voorbeelden geven van mensen die regelmatig bellen als ze op weg zijn naar klanten en nog nooit een krasje hebben opgelopen. Bellen is dus helemaal niet zo gevaarlijk als hier gezegd wordt!

Contrareactie: *Overgewicht bij kinderen*

Wat een onzin! Uit onderzoek is ook gebleken dat mensen met overgewicht vaak gelukkiger door het leven gaan, omdat ze er meer van genieten. Om die reden blijven ze juist langer leven dan mensen die geen overgewicht hebben. Bovendien kan ik veel voorbeelden geven van mensen die al jaren leven met een maatje meer en die aangeven dat hun lijf ze nog nooit in de steek heeft gelaten. Overgewicht is dus helemaal niet zo'n probleem als hier gezegd wordt!

3.5.3 Website

Om een website na te bootsen is gebruik gemaakt van de website: www.skiper.nl. Deze site bestaat, maar is gericht op de bestuurlijke organisatie van de Gezondheidszorg. De kans dat proefpersonen uit de doelgroep bekend zijn met deze site is zeer klein. Om de site realistisch te maken zijn verschillende aspecten toegevoegd die vaak gebruikt worden bij opiniërende websites. Er zijn bovenaan de website features toegevoegd die geloofwaardig maken dat het om een internetpagina gaat. Ook is er een adresbalk weergegeven met daarop een URL en is er een heldere navigatiebalk met verwijzingen naar andere pagina's opgenomen. Het tabblad: Actueel, waar het artikel op is geplaatst, is geaccentueerd.

Op de site zijn de mogelijkheden toegevoegd om je als lezer te abonneren op een nieuwsbrief en om lid te worden van Skiper op Facebook, Twitter en meer. Aan de zijkant van de site is nog een schema ingevoegd met actuele thema's die allen te maken zouden kunnen hebben met het onderwerp van de tekst. Er zijn in de themalijst trefwoorden gebruikt als Maatschappij & Veiligheid; Ontwikkelingen & Trends; Duurzaamheid; Beleid; Risicogroepen en risicogedrag. Thema's die ontleend zijn aan andere websites die te maken hebben met leefstijl en gezondheid, zoals de website van het Trimbos-instituut te Utrecht.

Tot slot zijn onderaan het artikel trefwoorden opgenomen: Gevaar, Overgewicht en is de mogelijkheid om het artikel te bewaren of te printen ingevoegd. Er wordt tevens weergegeven hoe vaak het artikel is bekeken en hoeveel reacties er op dit artikel zijn verschenen.

3.5.4 Vragenlijst

Leerlingen hebben een vragenlijst ontvangen, bestaande uit drie verschillende delen (een voorbeeld is opgenomen als bijlage C). Ten eerste werd leerlingen gevraagd of ze in een reactie wilden aangeven of ze het eens of oneens waren met het standpunt van de tekst en of ze dit wilden onderbouwen met argumenten. De reactie moest nabootsen hoe reacties op Internet er ook uit zien, daarom zijn er geen redactionele restricties opgelegd: leerlingen waren vrij in de keuze van hoeveelheid argumenten, het type argumenten en de richting van de reactie ten opzichte van het standpunt van de tekst. Dit is expliciet benoemd.

Ten tweede kregen de leerlingen algemene vragen over leeftijd, schooltype, internetgebruik en ervaring met reageren op Internet. Ook werd leerlingen gevraagd om een rapportcijfer te geven voor de zorgvuldigheid waarmee ze de tekst lazen. In een niet-experimentele omgeving zoeken mensen gericht naar informatie. Zij zullen dan een tekst met enige concentratie lezen om in te schatten of hij geschikt is voor hun gebruiksdoel. Als leerlingen een vreemd rapportcijfer invullen, zijn ze niet serieus met de teksten bezig geweest, dus kunnen we dit rapportcijfer toepassen als zuiveringsfilter (zie ook §3.6.1)

Tot slot ging de vragenlijst in op de reacties van de leerlingen op de geloofwaardigheid van een tekst en de overtuigingskracht van een tekst. De geloofwaardigheid werd gemeten met vijf verschillende vragen, aangeboden met een zevenpunts Likertschaal (Helemaal mee oneens – Helemaal mee eens). Twee van de vragen gingen in op de overtuigingen van leerlingen over de betrouwbaarheid van de bron van de tekst (Wat in de tekst staat is waar; De informatie die wordt gegeven in de tekst is onbetrouwbaar), twee vragen gingen in op de deskundigheid van de bron (De schrijver van het stuk over mobiel bellen/overgewicht lijkt mij deskundig; De tekst is geschreven door iemand die geen verstand van zaken heeft) en tot slot was er één vraag of leerlingen de tekst zouden gebruiken als ze een werkstuk moesten maken, een vraag naar gedragsintentie. In deze laatste vraag werd minder expliciet verwezen naar de geloofwaardigheid van de tekst (Als ik een werkstuk moet maken over de gevaren van mobiel bellen/overgewicht, dan zou ik deze tekst gebruiken). De betrouwbaarheid van de vragen bij elkaar voor het construct geloofwaardigheid bleek in orde (Cronbach's α 0.74).

Overtuigingskracht is gemeten met dertien vragen in drie delen: de overtuigingen (zes vragen), de attitudes (vijf vragen) en de gedragsintenties (twee vragen). Dit wijkt af van de manier waarop normaliter de overtuigingskracht wordt gemeten, maar was noodzakelijk vanwege de tijd waarbinnen dit onderzoek moest worden afgenomen. De vragen naar de overtuiging zijn weergegeven in tabel 2.

Een factoranalyse liet geen duidelijke verdeling zien van de items over overtuigingen in verschillende clusters en de betrouwbaarheid van de vragen die de overtuigingskracht hebben gemeten, bleek goed (Cronbach's α 0.85).

Tabel 2. Vragen naar de overtuigingen en antwoordopties inclusief achterliggend onderwerp bij beide tekstonderwerpen

Nummer	Onderwerp tekst	Vraag	Antwoord	Onderwerp
1	Bellen	Denk je dat mensen die bellen in de auto zich goed kunnen concentreren op de weg?	Ja. Heel erg goed – Nee. Heel erg slecht	Oorzaak
	Overgewicht	Denk je dat kinderen met overgewicht gezond zijn?	Ja. Heel erg gezond – Nee. Heel erg ongezond	Oorzaak
2	Bellen	Hoe schat je het risico in dat iemand tijdens het bellen een ongeluk krijgt	Heel erg groot – Heel erg klein	Risico
	Overgewicht	Hoe schat je het risico in dat iemand met overgewicht last krijgt van Diabetes 2?	Heel erg groot – Heel erg klein	Risico

3	Bellen	Denk je dat er veel onnodige ongelukken zijn gebeurd door mobiel bellen?	Ja. Heel erg veel – Nee. Heel erg weinig	Onnodigheid
	Overgewicht	Denk je dat er veel onnodig leed wordt veroorzaakt door overgewicht	Ja. Heel erg veel – Nee. Heel erg weinig	Onnodigheid
4	Bellen	De kans dat iemand in het ziekenhuis belandt door mobiel bellen in de auto is:	Heel erg groot – Heel erg klein	Risico
	Overgewicht	De kans dat kinderen met overgewicht in hun leven last krijgen van gezondheidsklachten, is:	Heel erg groot – Heel erg klein	Risico
5	Bellen	Hoe gevaarlijk is mobiel bellen in de auto, denk je?	Heel erg gevaarlijk – Helemaal niet gevaarlijk	Gevaar
	Overgewicht	Hoe gevaarlijk is overgewicht bij kinderen, denk je?	Heel erg gevaarlijk – Helemaal niet gevaarlijk	Gevaar
6	Bellen	Denk je dat het aantal ongelukken afneemt als mensen niet meer bellen in de auto?	Ja. Heel erg – Nee. Helemaal niet	Afname gevolgen
	Overgewicht	Denk je dat het aantal kinderen met diabetes 2 afneemt, als overgewicht wordt voorkomen?	Ja. Heel erg – Nee. Helemaal niet	Afname gevolgen

De attitude van leerlingen werd gemeten met vijf zevenpunts semantische differentialen: Bellen in de auto vind ik / Overgewicht bij kinderen vind ik: 1. slecht – goed; 2. verstandig – onverstandig; 3. gevaarlijk – ongevaarlijk. 4. slim – niet slim/gezond – ongezond; 5. onveilig – veilig. Omdat eerst bleek dat Cronbach's Alpha bij beide tekstonderwerpen goed was ('bellen': 0.90 en 'overgewicht': 0.85) is de samenhang van de items berekend generaliserend over tekstonderwerp. Alle attitudevragen vertoonden veel samenhang (Cronbach's α 0.89).

Tot slot zijn er twee vragen voorgelegd die de gedragsintentie inzichtelijk maakten met een zevenpunts Likertschaal (zeker niet - zeker wel). De eerste vraag richtte zich op de eigen intentie om het gedrag te vertonen: ik ga later mobiel bellen in de auto; ik zal in de toekomst voorkomen dat mijn kinderen overgewicht krijgen en de tweede vraag richtte zich op de intentie om anderen aan te spreken die het gedrag vertonen: ik ga anderen wijzen op de gevaren van mobiel bellen/overgewicht bij kinderen.

Met een multivariate variantie-analyse zijn interactie-effecten van onafhankelijke variabelen met tekstonderwerp gecontroleerd. Tabel 3 laat zien dat er geen significante interacties bestonden en dat we dus geen onderscheid voor tekstonderwerp hoeven te maken bij het meten van de afhankelijke variabelen.

Tabel 3. Interactie-effect van tekstonderwerp met bron van tekst, de bron van reactie en reactierichting op vijf afhankelijke variabelen

Gemeten interactie	Wilks' λ	df	F	p-waarde
tekstonderwerp * bron tekst	.99	5,419	1,30	.26
tekstonderwerp * bron reactie	.99	5,419	0,84	.52
tekstonderwerp * reactierichting	.99	5,419	0,88	.50
tekstonderwerp * bron tekst * bron reactie	.99	5,419	1,26	.28
tekstonderwerp * bron tekst * reactierichting	.99	5,419	1,01	.41
tekstonderwerp * reactierichting * bron reactie	.99	5,419	0,43	.83
tekstonderwerp * bron tekst * bron reactie * reactierichting	.99	5,419	0,34	.89

3.6 Verwerking gegevens

3.6.1 Verwerking gesloten vragen

Er zijn 800 vragenlijsten verzonden naar 14 docenten op 14 verschillende scholen. Hiervan kwamen er 508 terug die zijn geanalyseerd op bruikbaarheid. Eerst is gekeken naar het rapportcijfer dat leerlingen zichzelf toekenden. Enquêtes met rapportcijfer 0, 1, 2 en 3 zijn verwijderd ($n=13$), deze leerlingen hebben de opdracht niet serieus genomen. Enquêtes zonder rapportcijfer of met rapportcijfer 4, 5 of 10, zijn individueel bestudeerd. Daarbij is gekeken naar de reactie die leerlingen hebben geschreven. Deze gaf vaak een duidelijke indicatie of

leerlingen serieus omgingen met het onderzoek. Waar onzin was ingevuld door leerlingen, zijn vragenlijsten niet verder meegenomen (n=18).

Daarna is gekeken naar de manier waarop leerlingen hun mening gaven over de bron en het onderwerp van de tekst. Missing values zijn bestudeerd en enquêtes waarbij meer dan 4 vragen niet waren ingevuld zijn verwijderd, net als enquêtes van leerlingen die op meer dan de helft van de vragen neutraal scoorden (n=11).

Vervolgens zijn tijdens het analyseren nog enquêtes verwijderd, omdat uit antwoorden bleek dat leerlingen met elkaar hadden overlegd. Soms waren open reacties van leerlingen bijna identiek. Aannemelijk is dat deze leerlingen naast elkaar zaten en bij elkaar mee hebben gekeken. Getracht is om te achterhalen uit de reacties, wie de originele tekst heeft gemaakt. Indien dit niet mogelijk was, zijn beide enquêtes verwijderd (n=6). Er bleven 460 bruikbare enquêtes over.

3.6.2 *Verwerking open reacties*

460 enquêtes leverden 458 open reacties, met een gemiddelde lengte van 43,52 woorden (sd=22,87). Om de reacties te verwerken is gewerkt met verschillende categorieën die op een inductieve manier zijn verkregen. De volgende vier categorieën zijn onderscheiden:

1. De proefpersoon geeft een reactie op het standpunt van het artikel:

Proefpersoon 55: "Eens. Is al vaker aangekaart..."

Proefpersoon 295: "Eens. Ouders moeten hun kinderen gezond voedsel geven. ..."

Proefpersoon 394: "Ik ben het in principe eens met de schrijver ..."

Proefpersoon 417: "Oneens. Sommige mensen moeten voor hun werk nou eenmaal bellen in de auto. ..."

2. De proefpersoon geeft redactioneel commentaar:

Proefpersoon 147: "... De tekst is onduidelijk. .... "

Proefpersoon 186: "... Ik vind de argumenten die deze persoon gebruikt erg goed. .... "

Proefpersoon 235: "... Er is goed verteld wat de consequenties, gevaren zijn. .... "

Proefpersoon 376: "... Ook vind ik het taalgebruik soms erg onprofessioneel. .... "

3. De proefpersoon reflecteert op de betrouwbaarheid van het artikel:

Proefpersoon 60: "... maar de informatie in de tekst is niet heel erg betrouwbaar."

Proefpersoon 156: "Ik ben het eens met het bericht als de cijfers kloppen. .... "

Proefpersoon 362: "... het zal wel waar zijn, want er staat een wetenschappelijk onderzoek in. .... "

Proefpersoon 471: "... het feit dat hij Prof. Dr. is zegt niet alles. .... "

4. De proefpersoon heeft de tekst niet goed begrepen of de reactie slaat nergens op. Deze categorie is slechts genoteerd voor de volledigheid, want leerlingen die in deze laatste categorie vielen, zijn bij de analyse van de gesloten vragen al verwijderd.

Daarna is gekeken naar de reacties die wel met argumenten ingingen op het standpunt van het artikel. Hierbij is niet gelet op de onderzoeksconditie van een leerling. Gelet is op de hoeveelheid unieke argumenten in de reactie. Argumenten die in andere woorden werden herhaald, tellen eenmaal mee. Volzinnen met een persoonsvorm én een onderwerp tellen als één argument, samengestelde argumenten tellen dus niet los van elkaar, omdat een samengestelde zin oogt als één argument en de proefpersoon het dus niet nodig vond om uitgebreid aandacht te besteden aan de verschillende argumenten die deel uitmaken van de samengestelde zin.

De leerlingen die wel met argumenten ingingen op het standpunt van het artikel, gaven in 32% van de gevallen argumenten die afkomstig waren uit de tekst; bij 7% van de reacties was een argument opgenomen dat afkomstig was uit de reactie; bij 36% van de reacties werd een zelfbedacht argument gegeven. 34% van de leerlingen die met argumenten ingingen op het standpunt van het artikel, gaf slecht één argument. De overige leerlingen gaven er twee (22%), drie (4%), vier (1%) of zelfs 5 (0%; N=1). Verder gaf 60% van de leerlingen met argumenten commentaar naast de argumentatie: redactioneel commentaar of commentaar over de betrouwbaarheid van het artikel.

Nadat de aard van de reactie was bepaald, is gekeken naar de mate waarin leerlingen het eens zijn met het standpunt van het artikel. De reacties die leerlingen gegeven hebben, zijn vertaald naar een vijfpuntsschaal waarbij 1 'zeer mee oneens' vertegenwoordigt en 5 'zeer mee eens'. Het was niet mogelijk om nog genuanceerder te zijn, omdat de reacties dit niet toelieten. Als er een lichte aarzeling werd gesignaleerd in de reactie is er een 2 of een 4 gescoord en bij mensen die niet duidelijk saillant waren, is gekozen voor het midden van de schaal: 3, zie figuur 6.

Figuur 6. Voorbeelden van indeling in mate van eens zijn met het standpunt van de tekst

1	Mee oneens	Ik ben het niet eens met de auteur, omdat handsfree bellen juist bedacht is omdat er ander ongelukken ontstaan	Proefpersoon 213
2	Beetje mee oneens	De auteur geeft vooral feiten, dat maakt het geloofwaardig maar ik denk dat je overgewicht niet volledig kan voorkomen.	Proefpersoon 236
3	Mee eens, noch oneens	Als het echt zo is dat je er 600 slachtoffers mee kan verkleinen, vind ik ook dat het beter is om niet handsfree te bellen, maar als het is zoals de reactie zegt, dan niet.	Proefpersoon 162
4	Beetje mee eens	Ik ben het deels wel eens met de auteur....	Proefpersoon 1
5	Mee eens	Helemaal mee eens.....	Proefpersoon 418

Aansluitend is gekeken naar de manier waarop leerlingen zijn omgegaan met de reactie die op de tekst is gegeven. Hierbij waren drie verschillende opties mogelijk: 1. De proefpersoon heeft de reactie genegeerd/ heeft hier geen aandacht aan besteed in zijn persoonlijke open reactie; 2. De proefpersoon geeft aan meegaand te zijn ten aanzien van de reactie; 3. De proefpersoon spreekt de reactie tegen of weerlegt de reactie. De wijze waarop al het materiaal geanalyseerd is, is voor de duidelijkheid ook schematisch opgenomen als bijlage A: Codeboek verwerking open reacties.

3.6.3 Statistische verwerking

De 460 vragenlijsten zijn ingevoerd in SPSS. Waar nodig zijn de antwoorden op de vragen omgepoold, zodat een hoge score op een bepaalde vraag correspondeert met een positieve houding ten opzichte van (het standpunt van) de auteur van de tekst. Bij de vragen over de geloofwaardigheid (deel 2: Stellingen over de bron van de tekst) representeert een hogere score dus meer geloofwaardigheid dan een lagere score. Bij de vragen naar overtuigingskracht (deel 3: Jouw mening over het onderwerp) staat een hogere score dus voor meer overtuigingskracht dan een lagere score. De omgepoolde vragen zijn uit deel 2 (Stellingen over de bron van de tekst): 3 en 4; uit deel 3 (Jouw mening over het onderwerp): 2, 3, 4, 5, 6, 7A, 7C, 7E, 8 en voor een gedeelte vraag 9. Dit laatste alléén bij de tekst over het gevaar van overgewicht, bij de andere tekst was dit niet nodig.

4. Resultaten

De resultaten die zijn verkregen met behulp van de vragenlijst worden eerst gepresenteerd. We gaan in op de effecten van een bron, op de effecten van een reactie en op interacties. Vervolgens geven we op vergelijkbare wijze de resultaten weer die naar voren zijn gekomen bij het analyseren van de open reacties van leerlingen.

4.1 Resultaten bij de gesloten vragen

4.1.1 Het effect van een bron

Leerlingen vonden de deskundige bron van de tekst ($M=4,83$; $sd=1,07$) geloofwaardiger dan de ondeskundige bron van de tekst ($M=4,54$; $sd=1,10$) ($t=-2,82$; $df=445$; $p<.01$). Dit hoofdeffect van brongeloofwaardigheid bij een (on-)deskundige bron trad niet op bij de reactie op de tekst. Leerlingen vonden de reactie van een deskundige bron ($M=4,55$; $sd=1,06$) even geloofwaardig als de reactie van een ondeskundige bron ($M=4,70$; $sd=1,13$) ($t=-3,61$; $df=359$; $p=.72$).

Tabel 4 geeft de overtuigingskracht weer op de verschillende constructen in de verschillende condities bron van een tekst. De bron van de tekst bleek in de deskundige variant niet overtuigender te zijn dan in de ondeskundige variant, want noch de attitude, noch de overtuigingen, noch de gedragsintenties van lezers van een deskundige bron weken af van die van lezers van een ondeskundige bron.

Tabel 4. Overtuigingskracht op verschillende constructen van de (on-)deskundige bron van een tekst (SD tussen haakjes)

Construct	Ondeskundig	Deskundig	Statistische informatie
Attitude leerling tov probleemgedrag	5,62 (1,07)	5,54 (1,05)	$t=0,73$; $df=457$; $p=.47$
Overtuigingen leerling tov probleemgedrag	4,91 (0,98)	4,84 (1,08)	$t=0,74$; $df=458$; $p=.46$
Intentie van leerling mbt eigen probleemgedrag	5,09 (1,93)	5,00 (1,98)	$t=0,54$; $df=458$; $p=.59$
Intentie van leerling mbt probleemgedrag van ander	3,35 (1,61)	3,25 (1,73)	$t=0,68$; $df=458$; $p=.47$

Noot: Antwoorden zijn verkregen op een schaal van 1 tot 7

Ook werd (zie tabel 5) geen verschil voor de overtuigingskracht gemeten bij de deskundige en de ondeskundige bron van een reactie; niet voor de attitude van leerlingen, niet voor de overtuigingen en ook niet voor de beide gedragsintenties. Opvallend in tabel 4 en 5 is dat de score op de gedragsintentie van een leerling betreffende het gedrag van een ander beduidend lager uitvalt dan de scores op de andere vragen die de overtuigingskracht meten. Leerlingen die overtuigd zijn dat het probleemgedrag onnodig leed veroorzaakt, zijn niet van plan om een ander aan te spreken op dit gedrag.

Tabel 5. Overtuigingskracht op verschillende constructen bij een (on-)deskundige bron van een reactie (SD tussen haakjes)

Construct	Ondeskundige	Deskundige	Statistische informatie
Attitude van de lezer tov probleemgedrag	5,60 (1,11)	5,56 (0,98)	$t= 0,37$; $df=359$; $p=.71$
Overtuigingen leerling tov probleemgedrag	5,02 (1,04)	5,02 (0,99)	$t=-0,01$; $df=358$; $p=.99$
Intentie van lezer mbt eigen probleemgedrag	5,00 (2,04)	5,03 (1,91)	$t=-0,16$; $df=360$; $p=.88$
Intentie van de lezer mbt probleemgedrag van ander	3,40 (1,69)	3,34 (1,64)	$t= 0,33$; $df=360$; $p=.74$

Noot: Antwoorden zijn verkregen op een schaal van 1 tot 7

Naar verwachting namen we een positief verband waar tussen de geloofwaardigheid en overtuigingskracht van de bron van de tekst. Een geloofwaardige bron wordt overtuigender gevonden, maar in tabel 6 zien we dat deze verbanden slechts matig (attitude en overtuigingen) tot zeer zwak (gedragsintenties) zijn.

Tabel 6. Correlaties op verschillende constructen tussen de geloofwaardigheid en de overtuigingskracht

Construct	R	P
Attitude leerling tov probleemgedrag	0,35	<.01
Overtuigingen leerling tov probleemgedrag	0,38	<.01
Intentie van leerling mbt eigen probleemgedrag	0,21	<.01
Intentie van leerling mbt probleemgedrag van ander	0,27	<.01

Noot: Antwoorden zijn verkregen op een schaal van 1 tot 7

4.1.2 Het effect van een reactie

Een proreactie had inderdaad een positief effect op de geloofwaardigheid. Een tekst gevolgd door een proreactie ($M=4,84$; $sd=1,10$) werd geloofwaardiger gevonden dan een tekst gevolgd door een contrareactie ($M=4,52$; $sd=1,07$) ($F(2,445)=3,99$; $p=.02$). Dit verschil bestond niet tussen een proreactie ($M=4,84$; $sd=1,10$) en een tekst zonder reactie ($M=4,70$; $sd=1,10$) ($F(2,445)=3,99$; $p=.57$) en ook niet tussen een contrareactie ($M=4,52$; $sd=1,07$) en een tekst zonder reactie ($M=4,70$; $sd=1,10$) ($F(2,445)=3,99$; $p=.49$).

Tabel 7 laat zien dat zich bij de overtuigingskracht ook positieve effecten van een proreactie voordeden. Uit een multivariate variantie-analyse gevolgd door een Post-hoc Scheffé test bleek dat leerlingen die de tekst lazen met een proreactie, bij het meten van de attitude en de overtuigingen meer overtuigd waren dan leerlingen die een contrareactie lazen. Ook zagen we dat de leerlingen die een tekst lazen met een proreactie, positievere overtuigingen hadden dan leerlingen die enkel een tekst kregen (Wilks $\lambda=.94$; $F(8,900)=3,70$; $P<.01$). Voor de intenties van leerlingen vonden wij geen verschillen tussen de diverse condities.

Tabel 7. Overtuigingskracht op verschillende constructen bij verschillende reactierichtingen (SD tussen haakjes).

Construct	Contrareactie	Proreactie	Geen reactie	Statistische informatie
Attitude van de lezer tov probleemgedrag	5,40 (1,10)	5,75 (0,97)	5,64 (1,09)	F(2,454)= 4,95; p<.01
Overtuigingen leerling tov probleemgedrag	4,81 (1,09)	5,23 (0,88)	4,92 (1,02)	F(2,454)= 8,46; p<.01
	4,81 (1,09)	5,23 (0,88)	4,92 (1,02)	F(2,454)= 8,46; p<.01
Intentie van lezer mbt eigen probleemgedrag	4,94 (2,00)	5,12 (1,94)	5,20 (1,85)	$F(2,454)= 2,41$; $p=.53$
Intentie van de lezer mbt probleemgedrag van ander	3,25 (1,63)	3,51 (1,68)	3,07 (1,68)	$F(2,454)= 6,84$; $p=.09$

Noot: Antwoorden zijn verkregen op een schaal van 1 tot 7; significante resultaten zijn dikgedrukt

4.1.3 Interactie-effecten

We verwachtten dat het effect van een reactie op de overtuigingskracht zou worden versterkt door de (on-)deskundigheid van een bron, dat een positieve reactie nog overtuigender is als de bron van die reactie deskundig is en dat de bron van een tekst sterker wordt ondermijnd als de bron van de negatieve reactie deskundig is. Uit een multivariate variantieanalyse met de onafhankelijke variabelen: (on-)deskundigheid bron van de tekst; (on-)deskundigheid bron van de reactie; pro-/contrareactie, en met de afhankelijke variabele: overtuigingskracht, bleek dit niet. Tabel 8 laat zien dat we geen interacties hebben waargenomen van deskundigheid van de bron van de tekst*pro-/contrareactie, noch van deskundigheid van de bron van de reactie*pro-/contrareactie, noch van deskundigheid van de bron van de tekst*deskundigheid van de bron van de reactie.

Tabel 8. Interactie-effecten van deskundigheid bron tekst, deskundigheid bron reactie en pro-/contrareactie

Interactie	Wilks' λ	df	F	P
Deskundigheid bron tekst*pro-/contrareactie	.99	4,348	0,77	.54
Deskundigheid bron tekst*deskundigheid bron reactie	.99	4,348	0,94	.44
Deskundigheid bron reactie*pro-/contrareactie	.99	4,348	1,36	.25

4.2 Resultaten bij de open reacties

4.2.1 Het effect van een bron

Bij de open reacties waren leerlingen vrij om commentaar te geven naar aanleiding van de tekst en de eventuele reactie. Hiermee is een natuurlijke reactie van leerlingen uitgelokt. 19% van de leerlingen (n=88) maakte in de open reacties een opmerking die gerelateerd was aan de betrouwbaarheid van de bron. Deze reacties kwamen even vaak voor bij leerlingen die de tekst lazen van een deskundige bron als bij leerlingen die de tekst lazen van een ondeskundige bron ($\text{Chi}^2(\text{df } 1) = 0,09; p = .43$). Ook kwamen ze even vaak voor bij leerlingen die een reactie hadden gelezen van een deskundige bron en leerlingen die een reactie hadden gelezen van een ondeskundige bron ($\text{Chi}^2(\text{df } 1) = 0,09; p = .44$). Bij de open reacties blijkt deskundigheid dus niet van invloed op de perceptie van de betrouwbaarheid van de auteur van de reactie of de tekst.

De overtuigingskracht gemeten met de open reacties bleek gelijk te zijn tussen leerlingen met de tekst van de deskundige bron en leerlingen met de tekst van de ondeskundige bron. Uit de open reacties, geclassificeerd op een schaal van 1- mee oneens tot 5- mee eens, bleek dat leerlingen het in dezelfde mate eens zijn met het standpunt van de bron van de tekst ($t = -1,22 \text{ df} = 360; p = .22$).

4.2.2 Het effect van een reactie

Bij leerlingen die een proreactie lazen, kwamen reacties over de betrouwbaarheid minder vaak voor dan bij leerlingen die een contrareactie lazen of leerlingen die geen reactie hadden gehad, zoals we zien in tabel 9. Dit verschil was marginaal significant ($\text{Chi}^2(\text{df } 2) = 5,70; p = .06$).

Tabel 9. Opmerkingen over betrouwbaarheid bij contra- en proreacties

	Geen reactie	Contrareactie	Proreactie
Opmerking over betrouwbaarheid afwezig	74 (75%)	138 (78%)	160 (86%)
Opmerking over betrouwbaarheid aanwezig	24 (25%)	38 (22%)	26 (14%)
Totaal	98 (100%)	176 (100%)	186 (100%)

Wat we met zekerheid kunnen zeggen na analyses van de open reacties, is dat een proreactie overtuigender is. Tabel 10 beschrijft de mate van eens zijn met een bron bij verschillende reactietypen.

Tabel 10. Mate van eens zijn met bron van tekst bij verschillende reactietypen (SD tussen haakjes)

Contrareactie	Geen reactie	Proreactie	Statistische informatie
3,85 (1,47)		4,45 (1,15)	F(2,457)=12,24; p<.01
3,85 (1,47)	4,45 (1,03)		

Noot: Antwoorden zijn verkregen op een schaal van 1 tot 5

Uit een eenwegvariantieanalyse voor de mate van eens zijn op een schaal van 1 tot 5, blijkt dat leerlingen die een proreactie lazen het meer eens zijn met de bron van de tekst ($M = 4,45; \text{sd} = 1,15$) dan leerlingen die een contrareactie lazen ($M = 3,85; \text{sd} = 1,47$) en dat leerlingen die de tekst zonder reactie lazen het meer eens zijn met de bron van de tekst ($M = 4,45; \text{sd} = 1,03$) dan leerlingen die een contrareactie lazen ($M = 3,85; \text{sd} = 1,47$) ($F(2,457) = 12,24; p < .01$). Uit deze resultaten maken we eveneens op dat een contrareactie leidt tot een ondermijning van de overtuigingskracht van de bron.

Wat kunnen we nog meer afleiden uit de open zelfgeschreven reacties kijkend naar de manier waarop leerlingen omgaan met een reactie bij een internetartikel? Leerlingen die een proreactie lazen, besteedden significant minder aandacht aan de reactie bij de tekst (95%) in hun eigen reactie, dan leerlingen

die een contrareactie lazen (71%) (Chi^2 (df 2) = 36,98; $p < .01$). Daarnaast laat tabel 11 ook zien dat leerlingen met een contrareactie in hun zelfgeschreven reactie vaker expliciteren dat ze het eens zijn met de reactie (16,5%) dan leerlingen die een proreactie lazen (4%) en ook dat leerlingen die het niet eens zijn met de contrareactie dit vaker laten merken (12,5%) dan leerlingen die het niet eens zijn met een proreactie (1%) (Chi^2 (df 2) = 36,98; $p < .01$).

Tabel 11. *Omgang met reactie bij tekst met contra- en proreactie*

	Contrareactie	Proreactie
Geen aandacht besteed aan reactie	125 (71%)	176 (95%)
Bevestiging van reactie	29 (16,5%)	8 (4%)
Weerlegging van reactie	22 (12,5%)	2 (1%)
Totaal	176 (100%)	186 (100%)

Kijkend naar deze drie resultaten, kunnen we concluderen dat een contrareactie in totaliteit meer reactie uitlokt bij het schrijven van een eigen reactie, dan een proreactie. Dit wordt nog eens bevestigd door een analyse van de argumenten die leerlingen geven in hun eigen zelfgeschreven reactie. Leerlingen met een contrareactie bedenken meer argumenten zelf (43%) dan leerlingen met een proreactie (32%) (Chi^2 (df 1) = 4,15; $p = .04$) (tabel 12). Het lijkt er dus op dat een contrareactie meer cognitieve inspanning uitlokt dan een proreactie.

Tabel 12. *Argumenten al dan niet zelfbedacht bij tekst met contra- en proreactie*

	Contrareactie	Proreactie
Argumenten niet zelfbedacht	101 (57%)	126 (68%)
Argumenten wel zelf bedacht	75 (43%)	60 (32%)
Totaal	176 (100%)	186 (100%)

5. *Conclusies*

In dit experimentele onderzoek is de invloed onderzocht van een (on-)deskundige pro- of contrareactie op de geloofwaardigheid en overtuigingskracht van een (on-)deskundige bron op Internet bij leerlingen in de Tweede fase van het voortgezet onderwijs. Dit had als doel inzicht te verkrijgen in de manier waarop leerlingen omgaan met bronnen en reacties op Internet. We gingen uit van de verwachting dat leerlingen een deskundige bron geloofwaardiger en overtuigender vinden dan een ondeskundige bron en dat een bron die geloofwaardiger is, ook overtuigender is. Ook verwachtten we dat leerlingen een bron met een proreactie geloofwaardiger en overtuigender vinden en dat dit effect versterkt zou worden door deskundigheid. Om deze hypothesen te toetsen zijn twee internetartikelen geschreven met als onderwerp: ‘bellen in de auto’ en ‘overgewicht bij kinderen’, waarbij deskundigheid van de bron van het artikel werd gemanipuleerd door de aan- of afwezigheid van expertise als wetenschapper op het gebied van het onderwerp van de tekst. Bij de artikelen werd tevens een reactie gepresenteerd die voor het standpunt van de tekst pleitte of tegen het standpunt van de tekst indruiste.

Resultaten zijn op twee manieren verkregen. Ten eerste moesten leerlingen een vragenlijst invullen, ten tweede is aan leerlingen gevraagd om een (vervolg)reactie te schrijven op het internetartikel en de eventuele reactie. Zo kon onderscheid worden gemaakt tussen de manier waarop leerlingen zeggen om te gaan met de geloofwaardigheid en overtuigingskracht van bronnen en hoe ze daadwerkelijk omgaan met de geloofwaardigheid en overtuigingskracht van bronnen, al dan niet beïnvloed door (on-)deskundige pro- of contrareacties.

Leerlingen geven aan dat zij een tekst geloofwaardiger vinden als hij ondertekend is door iemand met expertise op het gebied van het onderwerp van de tekst. Dit is in overeenkomst met de geloofwaardigheidsvuiistregel (O’Keefe, 2002). Wat de resultaten ook uitwijzen is dat leerlingen zéggan dat ze het artikel van een deskundige bron geloofwaardiger vinden, maar dit niet uit hun gedrag blijkt. Bij de open reacties blijkt er geen verschil bij een deskundige of ondeskundige auteur in het aantal keren dat er door leerlingen gereflecteerd wordt op de betrouwbaarheid. En daarnaast oefent deskundigheid geen enkele invloed uit op de resultaten die zijn gemeten voor de overtuigingskracht (overtuigingen, attitudes en intenties), niet bij het meten door middel van de vragenlijst en ook niet bij het meten van de mate waarin leerlingen het, blijkens uit hun open reacties, eens zijn met het standpunt van de tekst. Dat we een lichte samenhang hebben gemeten tussen de geloofwaardigheid van een bron en de overtuigingskracht van een bron, lijkt tegenstrijdig, maar we moeten ons realiseren dat hier sprake is van een verband tussen wat leerlingen zeggen over hun omgang met bronnen en hoe ze daadwerkelijk handelen.

In overeenstemming met de bevindingen van Ahn (2011) en Wiegman (1981) blijkt dat een proreactie de bron van een tekst geloofwaardiger en overtuigender maakt en dat een contrareactie in sommige gevallen de overtuigingskracht van de bron van een tekst ondermijnt. Tegen de verwachting in blijkt ook dat deze resultaten op geen enkele manier beïnvloed worden door de (on-) deskundigheid van een bron. Ook hieruit kunnen we opmaken dat leerlingen bij het reageren op de tekst, geen rekening houden met de deskundigheid van een bron. Metzger (2007) heeft al eerder gesteld dat er meer onderzoek nodig is naar

de motivatie van lezers om de geloofwaardigheid te willen bepalen, omdat het vormen van een oordeel over de geloofwaardigheid wordt beïnvloed door consequentiebetrokkenheid.

Wat tot slot naar voren kwam, is dat leerlingen meer worden uitgedaagd om na te denken over hun eigen standpunt als er een contrareactie is gegeven bij een tekst. Die reactie leidt tot meer cognitieve inspanning van leerlingen, want ze gaan vaker in op de reactie, expliciteren het vaker als ze het met de reactie eens zijn en verzinnen meer eigen argumenten voor hun standpunt als ze een contrareactie hebben gelezen.

De algehele conclusie die we naar aanleiding van dit onderzoek kunnen trekken is dat leerlingen, hoewel ze al vroeg in het onderwijs meekrijgen dat ze goed op moeten letten of bronnen wel betrouwbaar zijn, bij het raadplegen van bronnen helemaal geen aandacht schenken aan de betrouwbaarheid van bronnen als ze een taak uitvoeren en dat leerlingen zich daarnaast wel laten beïnvloeden door de reacties die worden gegeven bij een tekst, ongeacht of die van een deskundige of een ondeskundige bron afkomstig is.

6. *Discussie*

Hoewel dit onderzoek zeer bruikbare informatie heeft opgeleverd in de zoektocht naar hoe leerlingen omgaan met internetbronnen en reacties op een internetartikel, kent het ook een aantal tekortkomingen en zwakke plekken. Het eerste punt van kritiek is dat er in dit onderzoek een internetartikel en een reactie zijn nagebootst, die zijn aangeboden als geprint document en niet in een online context. Uit een onderzoeksreview van Noyes & Garland (2008) blijkt dat met name in het verleden er verschillen bleken te zijn tussen lezen van papier en lezen van een scherm, al naar gelang de taak die er door lezers uit werd gevoerd. Ook komt naar voren dat recenter onderzoek lijkt uit te wijzen dat proefpersonen, naarmate ze in de loop der jaren steeds meer ervaring hebben opgedaan met het lezen van een scherm, hetzelfde reageren op teksten of taken van papier versus teksten of taken van een scherm.

Een punt van kritiek is dat bij het opstellen van de reacties bij ‘bellen in de auto’ en ‘overgewicht bij kinderen’ problemen ontstonden met het type evidentie. Er wordt in de teksten geargumenteed met cijfers die waarheidsgetrouw zijn en gebaseerd zijn op onderzoek, statistische evidentie. In de reacties is gebruik gemaakt van verschillende evidentievormen, die ook nog eens per conditie verschilden. Dit komt omdat de auteur van de reactie uit eigen ervaring spreekt. Als de deskundige aan het woord is, zien leerlingen direct dat de auteur van de reactie expertise heeft als wetenschapper in de branche van het onderwerp. Dan is er sprake van autoriteitsevidentie. Als de ondeskundige reageert, is er echter bij precies dezelfde tekst, sprake van anekdotische evidentie omdat de naam van de auteur van de reactie nietszeggend is. De manipulatie van deskundigheid heeft dus direct gevolgen voor de vorm van de evidentie. Hornikx (2005) heeft een overzicht gemaakt van de sterkte van verschillende typen evidentie, waaruit blijkt dat statistische evidentie en expertevidentie vaak sterker zijn dan anekdotische evidentie. Dit heeft mogelijk de resultaten van het onderzoek beïnvloed.

We stuiten op een derde punt van kritiek bij de analyse van het aantal uur per week dat leerlingen internetten, want leerlingen gaven zeer uiteenlopende getallen op. Het minimum aantal uren dat werd opgegeven, is 1 en het maximum aantal uren 84. In de enquête is geen onderscheid gemaakt tussen actief en passief internetten. Veel leerlingen hebben een smartphone waarmee ze 24 uur per dag zijn verbonden met internet. Uit enquêtes die terugkwamen, bleek dat leerlingen niet allemaal uit zijn gegaan van actief internet, want iemand die aangeeft 84 uur per week op internet te zitten, kan niet altijd actief zijn. De gegevens over het aantal uur dat per week wordt besteed aan internet zijn dus mogelijk vervuild.

Een volgend punt dat de kwaliteit van dit onderzoek bedreigt, is dat bij het meten van de overtuigingskracht in dit onderzoek, is gekozen voor mono-operationalisatie van de constructen uit het ‘Integrative model of behavioral prediction’. Dit was niet te voorkomen. Verschillende docenten in de omgeving hadden geadviseerd om met het afnemen van dit onderzoek maximaal 15 minuten lestijd in beslag te nemen. Anders zou de bereidwilligheid van docenten om mee te werken aan het onderzoek zodanig laag zou zijn, dat het charteren van voldoende leerlingen een onbegonnen klus zou zijn. Voor een meer betrouwbare meting van de overtuigingskracht, moeten meer vragen beantwoord worden door leerlingen.

Een ander zwak punt zit in de verwerking van de open reacties van leerlingen. Deze is uitgevoerd door slechts één beoordelaar. Helaas was het binnen de mogelijkheden van dit onderzoek niet haalbaar om

een tweede beoordelaar naar de open reacties te laten kijken. Of de analyses van de open reacties betrouwbaar zijn, valt te betwisten.

Verder blijkt uit het gegeven commentaar van leerlingen dat ze soms hebben samengewerkt. Dit kan met zekerheid worden gezegd, omdat hun reacties bijna identiek waren. Er zijn dus afnamesituaties geweest, waarbij de ruimte bestond om samen te werken, ook al zal dit niet altijd blijken uit de open reacties die leerlingen hebben geschreven. Dit kan mogelijk de resultaten hebben beïnvloed, omdat leerlingen niet hun eigen mening hebben gegeven, maar een gedeelde mening. Docenten hebben allen een schriftelijke instructie ontvangen die moest worden voorgelezen. Het is goed mogelijk dat er toch docenten geweest, die voorafgaande aan het onderzoek toespelingen hebben gemaakt over de aard van het onderzoek. Waar leerlingen hun mening moesten geven ten aanzien van het standpunt van de tekst, zijn er veel leerlingen die opmerkingen hebben genoteerd over de betrouwbaarheid van de tekst. Terwijl dit in het afnamemateriaal niet ter sprake is gekomen. Dit gegeven zou erop kunnen duiden dat leerlingen het onderzoek hebben doorzien en dit is mogelijk van invloed geweest op de resultaten.

Uit een analyse van de geloofwaardigheid is verder gebleken dat de tekst over overgewicht geloofwaardiger werd gevonden dan de tekst over bellen. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat overgewicht een onderwerp is dat meer leeft bij leerlingen dan het gevaar van mobiel bellen. Overgewicht roept bovendien meer negatieve associaties op dan bellen. Het uitgangspunt van meten is daardoor bij leerlingen van beide tekstonderwerpen niet gelijk. Leerlingen zijn in beginsel al meer overtuigd van het gevaar van overgewicht, dan van het gevaar van mobiel bellen. Het kan dus zijn dat bij de tekst over mobiel bellen is gemeten welke bestaande incorrecte overtuigingen van leerlingen zijn veranderd, terwijl bij de tekst over overgewicht is gemeten welke bestaande correcte overtuigingen versterkt zijn.

Aansluitend op dit punt: er is bij het uitvoeren van dit onderzoek uitgegaan van twee teksten die een standpunt verkondigen dat niet echt discutabel is. Leerlingen hebben bij beide teksten hoogstwaarschijnlijk al een bestaande attitude die vergelijkbaar is met de attitude van de bron van de tekst. Ahn (2011) heeft in zijn onderzoek wel teksten betrokken die in een andere richting wijzen dan de bestaande attitude van proefpersonen. Hij heeft bovendien gevonden dat er een interactie bestaat voor de attitude van lezer tussen de toon (pro/contra) van het nieuwsbericht en de toon (pro/contra) van de reactie. Lezers verwerken artikelen anders als er incongruentie bestaat tussen de toon van de reactie en de toon van het artikel. Bij een positief artikel is het effect van een proreactie groter dan het effect van een contrareactie bij een negatief artikel. Het loont de moeite om in een vervolgstudie meer aandacht te besteden aan teksten waarbij er sprake is van cognitieve dissonantie: tekst met opvattingen die tegenstrijdig zijn met de bestaande attitude of overtuigingen van proefpersonen in relatie tot de invloed van deskundigheid van een bron.

Uit de resultaten van het onderzoek bleek dat een negatieve reactie bij leerlingen meer cognitieve inspanning uitlokt dan een positieve reactie. Echter bij beide tekstonderwerpen heeft er hoogstwaarschijnlijk geen proces van attitudevorming plaatsgevonden, maar van attitudeverandering. Omdat de tekstonderwerpen door de media al vaak onder de aandacht zijn gebracht. Lukt een negatieve reactie bij attitudevorming dan ook meer cognitieve inspanning uit? Dit zou in een vervolgonderzoek verder bestudeerd kunnen worden.

Literatuurlijst

- Brant, M. (2007). Hoeveel argumenten zijn genoeg: een experimenteel onderzoek naar het effect van sterke en zwakke argumenten op de waardering en acceptatie van afwijzingsbrieven. Ongepubliceerde masterscriptie. Universiteit Utrecht.
- Centraal bureau voor Statistiek (2011). *ICT gebruik van personen naar persoonskenmerken*. SWOV, Leidschendam.
- D'Haenens, L., Jankowski, N., & Heuvelman, A. (2004). News in online and print newspapers: Differences in reader consumption and recall. *New Media & Society*, 6(3), 363-382.
- Dijkstra, R. Verbakel, D. & Mokkink, H. (2008). Surfende patiënten. Hoe gebruiken patiënten het internet rondom het huisartsenconsult? *Huisarts & Wetenschap*, 51(3), 138-141.
- Flanagin, A.J., Metzger, M.J. (2001) Internetuse in the contemporary media environment. *Human Communication Research*, 27, 153-181.
- Hustinx, L., Enscht, R. van, & Hoeken, H. (2006). Argumentkwaliteit en overtuigingskracht in het Elaboration Likelihood Model. Welke dimensies spelen een rol? *Tijdschrift voor Taalbeheersing*, 28, 39-52.
- Hoeken, H., Hornikx, J., Hustinx, L. (2009). *Overtuigende teksten. Onderzoek en ontwerp*. Uitgeverij Coutinho.
- Hoeken, H. & Hustinx, L. (2002). De relatieve overtuigingskracht van anekdotische, statistische, causale en autoriteitsevidentie. *Tijdschrift voor Taalbeheersing* 24 nr.3, 226-236.
- Hornikx, J. (2005). A review of experimental research on the relative persuasiveness of anecdotal, statistical, causal, and expert evidence. *Studies in Communication Sciences*, 5 (1), 205-216.
- Jonas, J.R.O. (2010). Source credibility of company produced and user-generated content on the internet: an exploratory study of the Filipino youth. *Philippine management review*. Vol.17. pp121-132.
- Metzger, M. J. (2007). Making sense of credibility on the Web: Models for evaluating online information and recommendations for future research. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 58(13), 2078-2091.
- Nelson, E., Atchley, P. and Little, T.D. (2009) The effects of perception of risk and importance of answering and initiating a cellular phone call while driving. *Accident analysis and prevention*, 41(3) , 438-444.
- Noyes, J. M. & Garland, K. J. (2008). Computer- versus paper-based tasks: Are they equivalent? *Ergonomics*. 51 (9), 1352-1375.
- O'Keefe, D.J. (2002). *Persuasion: Theory and research* (2e editie). Thousand oaks, CA: Sage.
- Pornpitakpan, C. (2004). The persuasiveness of source credibility: A critical review of five decades' evidence. *Journal of Applied Social Psychology*, 34, 243-281.
- Rudmo, T., Iversen, H. (2004) Risk perception and driving behaviour among adolescents in two Norwegian counties before and after a traffic safety campaign. *Safety Science*, 42, 1-21.
- SWOV-Factsheet (2010). *Mobiel telefoongebruik tijdens het rijden*. SWOV, Leidschendam.
- Schweiger, W. (1998). Wer glaubt dem World Wide Web? Ein experiment zur Glaubwürdigkeit von nachrichten in tageszeitungen und im World Wide Web, in Rossler, P. (ed.) Online-kommunikation beitrage zu nutzung und wirkung, pp. 123-45, Opladen: Westdeutscher Verlag.

Tormala, Z. L., Briñol, P., & Petty, R. E. (2006). When credibility attacks: The reverse impact of source credibility on persuasion. *Journal of Experimental Social Psychology*, 42, 684–691.

Wiegman, O., Roon, de A.D. & Snijders, Th. (1981). *Meningen en Media. Politieke opponenten in een realistisch experiment*. Van Loghum Slaterus, Deventer.

Wilson, E. J., D. L. Sherrell (1993) Source effects in communication and persuasion research: A meta-analysis of effect size. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 21 (2), 101-112

Zhou, R., Wu, C., Rau, P.L.P., Zhang, W. (2009), Young driving learners' intention to use a handheld or hands-free mobile phone when driving. *Transportation Research Part F: Traffic Psychology and Behaviour*, Vol.12 (3), 208-217

Websites

www.cbs.nl (Geraadpleegd op 22 januari 2012)

www.diabetesfonds.nl (Diabetesfonds. Geraadpleegd op 1 februari 2011)

www.diabetesfederatie.nl (Diabetesfederatie. Geraadpleegd op 1 februari 2011)

www.dvn.nl (Diabetesvereniging Nederland. Geraadpleegd op 1 februari 2011)

www.elsevier.nl (Geraadpleegd op 27 februari 2011)

www.mediacourant.nl (Geraadpleegd op 27 februari 2011)

Bijlagen

Bijlage A: Codeboek verwerking open reacties

Bijlage B: Docentinstructie

Bijlage C: Onderzoeksmateriaal in afnameweergave (voorbeeld)

Bijlage D: Output SPSS

Bijlage A: Codeboek verwerking open reacties

10. Type reactie		
10 Wordt er een reactie op het artikel gegeven?	JA (zie 10A; 10B; 10C)	NEE
10 A Reactie op het standpunt van artikel?	AFWEZIG (0)	AANWEZIG (1)
10 B Reactie op hoe het artikel geschreven is (vorm)?	AFWEZIG (0)	AANWEZIG (1)
10 C Reactie op de betrouwbaarheid van het artikel/opmerking over	AFWEZIG (0)	AANWEZIG (1)

11. Mate van eens zijn met standpunt artikel						Ordinaal
Schaal van 1 – 5	1=niet mee eens	2= meer oneens dan eens	3=eens, noch oneens	4=meer eens dan oneens	5= erg mee eens	

12. Aantal woorden reactie		Ratio-niveau
Aantal woorden geteld waar de reactie in totaliteit uit bestaat		

13. Aantal argumenten		Ratio-niveau
Aantal getelde unieke argumenten in volzinnen met een persoonsvorm en een onderwerp		

14. Herkomst argumenten			Nominaal
14 A Argumenten afkomstig uit tekst	AFWEZIG (0)	AANWEZIG (1)	
14 B Argumenten afkomstig uit reactie op tekst	AFWEZIG (0)	AANWEZIG (1)	
14 C Argumenten zelfbedacht	AFWEZIG (0)	AANWEZIG (1)	
14 D Commentaar naast argumentatie	AFWEZIG (0)	AANWEZIG (1)	

15. Hoe gaat de proefpersoon om met de reactie			Nominaal
reactie wordt genegeerd (0)	proefpersoon stemt in met reactie (1)	proefpersoon spreekt reactie tegen (2)	

Bijlage B: Docentinstructie

Beste docent,

Allereerst: Fijn dat je mee wilt werken aan dit onderzoek!! Lees deze instructie door alvorens het materiaal uit te delen aan de leerlingen.

Wat is de bedoeling?

1. Leerlingen krijgen een korte inleiding van je te horen die hieronder beschreven staat. Ik wil je nadrukkelijk vragen om vooraf niet méér te vertellen over de opdracht dan in de inleiding beschreven staat, anders beïnvloedt dit mogelijk de resultaten.
2. Aansluitend gaan leerlingen aan de slag met hun materiaal: Ze lezen de tekst, geven een reactie hierop en vullen de enquête in. Laat ze werken tot iedereen klaar is.

Let op! Mogelijk stellen leerlingen vragen over de reactie die ze moeten geven. Gelieve deze vragen af te slaan: In de toelichting op het papier van de leerling staat duidelijk dat de leerling vrij is in de manier waarop hij inhoudelijk reageert op de tekst. Vrij in het aantal argumenten, vrij in het de lengte van de reactie. De bedoeling is dat de natuurlijke situatie wordt nagebootst, waarbij mensen commentaar geven op artikelen op internet. Zoals dit ook gebeurt bij websites op internet/fora op internet etc.

3. Na áfloop van het invullen van de enquêtes ben je vrij om het onderwerp met ze te bespreken zoals jij dat wilt.

Eventuele handvaten voor de nabespreking: De manipulaties die in de tekst toe zijn gepast, zitten in de aan-/afwezigheid van titels bij de namen, die de suggestie wekken dat een tekst door een deskundige is geschreven. Internet kent echter geen poortwachters, dus leerlingen moeten zich realiseren dat iedereen zich voor kan doen als een deskundige. Bovendien mag het duidelijk zijn dat de deskundige in de tekst ook een bepaalde positie ten aanzien van het standpunt heeft ingenomen.

Daarnaast is er ook nog een verschil in de reacties op de teksten. Ze zijn positief of negatief tegenover het standpunt van de tekst. De vraag is of leerlingen zelf kritisch blijven kijken naar de tekst, of dat ze zich laten (mis)leiden door anderen.

4. Wil je zo vriendelijk zijn om de enquêtes zo spoedig mogelijk te retourneren, maar in ieder geval **vóór maandag 11 april !?** Als dit niet lukt, mail mij dan even op: m.herijgers@uu.nl

De afname:

1. Deel de pakketjes uit aan leerlingen en leg ze ondersteboven, zodat ze er nog niet aan kunnen beginnen.
2. Lees vervolgens de 'inleiding voor leerlingen' hardop voor. De rest wijst zich vanzelf.

INLEIDING VOOR LEERLINGEN:

Je krijgt straks een pakketje met onderzoeksmateriaal. Lees dit goed door en maak vervolgens de opdrachten.

Wat kun je verwachten? Je krijgt een internettekst en **eventueel** een reactie te lezen over 'Mobiel bellen' **of** over 'Overgewicht bij kinderen'.

Beeld je in dat je tegen deze tekst en reactie aan bent gelopen bij een zoektocht naar informatie voor een werkstuk.

Bij deze internettekst en reactie zijn opdrachten die vragen naar je mening. De eerste opdracht is dat je kort een reactie geeft op de tekst. Hierin geef je aan of je het eens of oneens met de auteur en wat je precies vindt van het onderwerp. Let op: Besteed maar een paar minuten aan deze reactie! Het moet een **spontane** eerste reactie zijn!!!

De tweede opdracht is het invullen van de enquête. Dat wijst zich vanzelf.

Aandachtspunten:

- Beeld je in dat je tegen deze tekst aan bent gelopen bij een zoektocht naar informatie voor een werkstuk.
- Geef bij de reactie die je moet schrijven je spontane gedachten weer, waarbij je duidelijk maakt hoe jij staat tegenover het onderwerp van de tekst.
- Er is geen goed of fout bij het invullen van je reactie en de enquête. Er wordt immers gevraagd naar

Bijlage C: Onderzoeksmateriaal in afnameweergave (voorbeeld versie)

Actueel - Skipr - Windows Internet Explorer
http://www.skipr.nl/actueel

Over Skipr | Abonneren | Adverteren | Service | Nieuwsbrief | RSS | Twitter | Contact

Skipr

Typ een trefwoord

HOME | ACTUEEL | OPINIE | BUZZ | NASLAG A-Z | WEBTV | VACATURES | MAGAZINE | COMMUNITIES | MIJN SKIPR

U bent hier: [Home](#) [Bellen in de auto veroorzaakt onnodig leed](#)

Dit artikel is geplaatst op: 15/03/2011 (1 REACTIE BEKEND)

Bellen in de auto veroorzaakt onnodig leed!

In Nederland overlijden jaarlijks gemiddeld 850 mensen aan de gevolgen van een verkeersongeval. Onnodig leed dat voorkomen had kunnen worden, want meer dan een kwart van deze ongelukken is veroorzaakt door handsfree bellen in de auto.

1 op de 7 automobilisten belt wel eens handsfree. Door het bellen in de auto zijn deze automobilisten afgeleid. Dit gebeurt op wel vier verschillende manieren, maar het grootste probleem wordt gevormd door cognitieve afleiding. Afleiding die ontstaat doordat mensen met hun gedachten bij hun telefoongesprek zijn.

Waarom is die afleiding nou zo gevaarlijk? Ten eerste is gebleken dat afgeleide bestuurders trager reageren. Gemiddeld genomen handelen ze drie seconden later, dan iemand die niet is afgeleid. Ten tweede is gebleken dat afgeleide bestuurders minder controle hebben over hun voertuig. Ze kunnen moeilijker hun auto recht houden en houden minder rekening met bijvoorbeeld gladheid. Tot slot worden bestuurders door afleiding mentaal veel meer belast. Ze hebben daardoor minder aandacht voor hun rijden en dit is gevaarlijk indien zich onverwachte situaties voordoen of als er veranderingen zijn in de verkeerssituatie.

De gevolgen van handsfree bellen in de auto zijn dus groot. Onderzoek wijst uit dat autobestuurders die bellen naar schatting 10 keer meer kans lopen het veroorzaken van een ongeval dan bestuurders die niet zijn afgeleid door een telefoongesprek. Voor de duidelijkheid: het ongevalsrisico bij bellen kan worden vergeleken met het ongevalsrisico bij rijden onder invloed na 7 glazen bier: 0,8‰!

Daarnaast zijn de gevolgen van handsfree bellen onnodig. Het leed hoeft niet geleden. In een studie uit 2010 schat de Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid in dat er jaarlijks bijna 600 slachtoffers minder zullen vallen als automobilisten zich tijdens het rijden concentreren op de verkeerssituatie en niet zijn afgeleid door een telefoongesprek.

We kunnen concluderen dat mobiel bellen in de auto niet verstandig is, omdat het onnodig ongelukken veroorzaakt! Door de afleiding reageren bestuurders trager, kunnen ze hun auto minder goed onder controle houden en reageren ze onvoldoende op veranderingen in het verkeer. Deze veranderingen zijn vergelijkbaar met rijden onder invloed en maken de kans op een ongeval 10 keer zo groot. Op jaarbasis zou niet bellen gemiddeld zo'n 600 ziekenhuisopnames kunnen schelen!

Door: Dhr. Prof. dr. M.L. van Bijsterveld – Onderzoeker Stichting Verkeersveiligheid

TREFWOORDEN: Gevaar, Mobiel bellen

    [→ Print](#) [→ Bewaar artikel](#)

aantal keer bekeken (505) | aantal reacties (1)

REAGEER:

Wat een orzin! Uit onderzoek is ook gebleken dat mensen die bellen compensatiegedrag vertonen. Ze rijden langzamer, nemen meer afstand tot hun voorgangers en kijken verder vooruit.. Hierdoor wordt het risico op een ongeval drastisch verkleind. Bovendien kan ik veel voorbeelden geven van mensen die regelmatig bellen als ze op weg zijn naar klanten en nog nooit een krasje hebben opgelopen. Bellen is dus helemaal niet zo gevaarlijk als hier gezegd wordt!

Door: Dhr. Prof. dr. G.P. van Leeuwen – Onderzoeker Instituut voor Verkeer en Mobiliteit

NIEUWE REACTIE:

ABONNEER U OP SKIPR MAGAZINE

Iedere maand Skipr magazine ontvangen?
Neem een abonnement.

ACTUELE THEMA'S

Maatschappij & Veiligheid

Ontwikkelingen & Trends

Duurzaamheid

Beleid

Risicogroepen

Risicogedrag

Maatregelen

Geef hier jouw persoonlijke reactie op het artikel. Vertel of je het eens of oneens bent met de auteur van het artikel en onderbouw dit met argumenten. (Jij bepaalt zelf hoeveel argumenten je nodig hebt om je mening goed te kunnen onderbouwen!)

NIEUWE REACTIE:

Deel 1: ALGEMENE VRAGEN

Hou oud ben je?.....

In welke klas zit je? 4 / 5 / 6 HAVO / VWO

Wat is je geslacht? M / V

Hoeveel uur per week besteed je gemiddeld aan internet? .....

Denk aan een forum, een weblog of een andere site (Scholieren.com; Fok.nl; Geenstijl.nl):

Heb je wel eens je mening op internet geplaatst? JA / NEE

Geef een rapportcijfer voor hoe goed je de tekst hebt gelezen(van 1 tot 10): .....

LET OP: op de volgende pagina staan nog meer vragen!

Deel 2: STELLINGEN OVER DE BRON VAN DE TEKST

(Geef met een kruisje aan hoe je ergens over denkt.)

1. Wat in de tekst staat is waar.
helemaal mee oneens helemaal mee eens
2. De schrijver van het stuk over mobiel bellen lijkt mij deskundig.
helemaal mee oneens helemaal mee eens
3. De informatie die wordt gegeven in de tekst is onbetrouwbaar.
helemaal mee oneens helemaal mee eens
4. De tekst is geschreven door iemand die geen verstand van zaken heeft.
helemaal mee oneens helemaal mee eens
5. Als ik een werkstuk moet maken over de gevaren van mobiel bellen dan zou ik deze tekst gebruiken.
helemaal mee oneens helemaal mee eens

Deel 3: JOUW MENING OVER MOBIEL BELLEN

1. Denk je dat mensen die bellen in de auto zich goed kunnen concentreren op de weg?
Ja. Heel erg goed Nee. Heel erg slecht
2. Hoe schat je het risico in dat iemand tijdens het bellen een ongeluk krijgt?
Heel erg groot Heel erg klein
3. Denk je dat er veel onnodige ongelukken zijn gebeurd door mobiel bellen?
Ja. Heel erg veel Nee. Heel erg weinig
4. De kans dat iemand in het ziekenhuis belandt door mobiel bellen in de auto is:
Heel erg groot Heel erg klein
5. Hoe gevaarlijk is mobiel bellen in de auto, denk je?
Heel erg gevaarlijk Helemaal niet gevaarlijk
6. Denk je dat het aantal ongelukken afneemt als mensen niet meer bellen in de auto?
Ja. Heel erg Nee. Helemaal niet
7. Mobiel bellen tijdens autorijden, vind ik:
Slecht Goed
Verstandig Onverstandig
Gevaarlijk Ongevaarlijk
Slim/gezond* Niet slim/ongezond*
Onveilig Veilig
8. Ik ga later mobiel bellen in de auto.
Zeker niet Zeker wel
9. Ik ga anderen wijzen op de gevaren van mobiel bellen.
Zeker niet Zeker wel

Hartelijk dank voor je medewerking!

Bijlage D: Output SPSS

Randomisatiecontrole en eigenschappen proefpersonen:

Leeftijd

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean			Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound			
1	23	16,30	1,185	,247	15,79	16,82	15	19	
2	26	16,42	,945	,185	16,04	16,80	15	18	
3	24	16,75	,989	,202	16,33	17,17	15	18	
4	25	16,64	,860	,172	16,28	17,00	15	18	
5a	20	16,90	,968	,216	16,45	17,35	15	18	
5b	26	17,04	1,148	,225	16,57	17,50	15	19	
6a	21	16,62	1,284	,280	16,03	17,20	15	19	
6b	24	16,54	1,021	,208	16,11	16,97	15	18	
7a	23	16,35	,832	,173	15,99	16,71	15	18	
7b	24	16,75	1,113	,227	16,28	17,22	15	19	
8a	23	16,04	1,065	,222	15,58	16,50	15	19	
8b	15	16,73	1,033	,267	16,16	17,31	15	19	
9a	23	16,39	,941	,196	15,98	16,80	15	18	
9b	27	16,96	,980	,189	16,58	17,35	16	20	
10a	22	16,77	,973	,207	16,34	17,20	15	18	
10b	21	16,48	,928	,203	16,05	16,90	15	18	
11a	22	16,59	,959	,204	16,17	17,02	15	18	
11b	20	16,55	1,050	,235	16,06	17,04	15	18	
12a	26	16,69	1,123	,220	16,24	17,15	15	19	
12b	23	16,61	,988	,206	16,18	17,04	15	18	
Total	458	16,61	1,030	,048	16,51	16,70	15	20	

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	25,458	19	1,340	1,277	,194
Within Groups	459,583	438	1,049		
Total	485,041	457			

Geslacht

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean			Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound			
1	23	,48	,511	,106	,26	,70	0	1	
2	26	,54	,508	,100	,33	,74	0	1	
3	24	,50	,511	,104	,28	,72	0	1	
4	25	,56	,507	,101	,35	,77	0	1	
5a	21	,67	,483	,105	,45	,89	0	1	
5b	26	,54	,508	,100	,33	,74	0	1	
6a	21	,43	,507	,111	,20	,66	0	1	
6b	24	,63	,495	,101	,42	,83	0	1	
7a	23	,43	,507	,106	,22	,65	0	1	

7b	24	,50	,511	,104	,28	,72	0	1
8a	23	,65	,487	,102	,44	,86	0	1
8b	15	,60	,507	,131	,32	,88	0	1
9a	24	,67	,482	,098	,46	,87	0	1
9b	27	,52	,509	,098	,32	,72	0	1
10a	22	,55	,510	,109	,32	,77	0	1
10b	21	,67	,483	,105	,45	,89	0	1
11a	22	,55	,510	,109	,32	,77	0	1
11b	20	,55	,510	,114	,31	,79	0	1
12a	26	,54	,508	,100	,33	,74	0	1
12b	23	,48	,511	,106	,26	,70	0	1
Total	460	,55	,498	,023	,50	,60	0	1

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	2,323	19	,122	,482	,969
Within Groups	111,527	440	,253		
Total	113,850	459			

Gemiddelde leeftijd proefpersonen

Leeftijd	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Valid N (listwise)	458	15	20	16,61	1,030

Verdeling onderwijstype en jaargang klas

Onderwijstype	N	Jaargang klas			Total
		4	5	6	
HAVO	92	147	0	239	
VWO	83	78	60	221	
Total	175	225	60	460	

Internetgedrag:

Gemiddelde uren internet per week

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean	Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound	
1	21	15,690	10,3350	2,2553	10,986	20,395	40
2	25	15,420	7,6263	1,5253	12,272	18,568	30
3	21	13,452	9,7492	2,1275	9,015	17,890	35
4	25	16,900	10,5317	2,1063	12,553	21,247	40
5a	18	17,806	11,7112	2,7603	11,982	23,629	50
5b	25	15,600	16,9282	3,3856	8,612	22,588	80
6a	21	15,262	8,3884	1,8305	11,444	19,080	40
6b	23	15,065	12,5574	2,6184	9,635	20,495	50
7a	23	16,609	9,3856	1,9570	12,550	20,667	40
7b	23	13,543	10,5334	2,1964	8,988	18,098	50
8a	22	18,864	11,6519	2,4842	13,697	24,030	45
8b	15	15,467	9,6925	2,5026	10,099	20,834	30

9a	24	18,771	16,1562	3,2979	11,949	25,593	2,0	70
9b	27	17,833	17,7293	3,4120	10,820	24,847	1,0	83
10a	21	18,714	16,2977	3,5564	11,296	26,133	2,0	70
10b	18	14,500	12,6119	2,9726	8,228	20,772	2,0	45
11a	22	21,591	21,1562	4,5105	12,211	30,971	3,0	84
11b	18	15,306	11,1660	2,6319	9,753	20,858	1,5	40
12a	25	15,480	14,0945	2,8189	9,662	21,298	3,0	70
12b	20	17,975	10,3498	2,3143	13,131	22,819	3,0	43
Total	437	16,524	12,9364	,6188	15,308	17,740	1,0	84

Gemiddelde uren internet per week

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	1724,537	19	90,765	,531	,948
Within Groups	71239,961	417	170,839		
Total	72964,498	436			

Ervaring met reacties plaatsen

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
1	23	,70	,470	,098	,49	,90	0	1
2	26	,46	,508	,100	,26	,67	0	1
3	24	,58	,504	,103	,37	,80	0	1
4	25	,48	,510	,102	,27	,69	0	1
5a	21	,38	,498	,109	,15	,61	0	1
5b	26	,23	,430	,084	,06	,40	0	1
6a	20	,70	,470	,105	,48	,92	0	1
6b	24	,50	,511	,104	,28	,72	0	1
7a	23	,61	,499	,104	,39	,82	0	1
7b	23	,61	,499	,104	,39	,82	0	1
8a	23	,43	,507	,106	,22	,65	0	1
8b	15	,47	,516	,133	,18	,75	0	1
9a	24	,54	,509	,104	,33	,76	0	1
9b	27	,44	,506	,097	,24	,64	0	1
10a	22	,36	,492	,105	,15	,58	0	1
10b	20	,65	,489	,109	,42	,88	0	1
11a	22	,45	,510	,109	,23	,68	0	1
11b	20	,55	,510	,114	,31	,79	0	1
12a	26	,46	,508	,100	,26	,67	0	1
12b	22	,59	,503	,107	,37	,81	0	1
Total	456	,51	,501	,023	,46	,55	0	1

Ervaring met reacties plaatsen

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	6,016	19	,317	1,279	,192
Within Groups	107,964	436	,248		
Total	113,980	455			

Ervaring met reacties plaatsen

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Ervaring met reacties plaatsen	456	0	1	,51	,501
Valid N (listwise)	456				

Vragenlijstconstructie

Cronbach's alfa voor geloofwaardigheid

Cronbach's	Cronbach's Alpha Based on	N of Items
,739	,741	5

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Wat in de tekst staat is waar	18,52	20,878	,480	,242	,702
De schrijver lijkt mij deskundig	18,98	19,692	,552	,310	,675
De informatie is onbetrouwbaar	18,72	22,134	,448	,220	,713
De schrijver heeft geen verstand van zaken	18,36	19,997	,554	,314	,675
Bij werkstuk zou ik deze tekst gebruiken	19,14	19,090	,487	,252	,704

Cronbach's alfa voor attitude

Onderwerp van tekst	Cronbach's	Cronbach's Alpha Based on	N of Items
Mobiel bellen	,899	,900	5
Overgewicht	,853	,860	5

Onderwerp van tekst	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Mobiel bellen	21,15	18,333	,762	,591	,875
Overgewicht	20,75	19,909	,761	,675	,875
Bellen tijdens rijden= slecht - goed / overgewicht = slecht-goed	20,56	20,433	,686	,516	,890
Bellen tijdens rijden= verstandig - onverstandig / Overgewicht= verstandig-onverstandig	20,99	18,780	,807	,727	,864
Bellen tijdens rijden= gevaarlijk - ongevaarlijk / Overgewicht= gevaarlijk - ongevaarlijk	20,73	19,254	,741	,578	,879
Bellen tijdens rijden= slim - niet slim / Overgewicht= gezond - ongezonder	20,75	19,909	,761	,675	,875
Bellen tijdens rijden= onveilig - veilig / Overgewicht= onveilig - veilig	23,52	13,164	,754	,627	,803
Bellen tijdens rijden= slecht - goed / overgewicht = slecht-goed	23,52	13,060	,734	,622	,806
Bellen tijdens rijden= verstandig - onverstandig / Overgewicht= verstandig-onverstandig	24,25	13,554	,510	,283	,866
Bellen tijdens rijden= gevaarlijk - ongevaarlijk / Overgewicht= gevaarlijk - ongevaarlijk	23,52	12,798	,730	,610	,806
Bellen tijdens rijden= slim - niet slim / Overgewicht= gezond - ongezonder	24,29	12,431	,643	,417	,830
Bellen tijdens rijden= onveilig - veilig / Overgewicht= onveilig - veilig					

Attitude totaal

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,886	,887	5

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Bellen tijdens rijden= slecht - goed / overgewicht = slecht-goed	22,35	17,105	,772	,619	,851
Bellen tijdens rijden= verstandig - onverstandig / Overgewicht= verstandig-onverstandig	22,05	18,878	,738	,597	,860
Bellen tijdens rijden= gevaarlijk - ongevaarlijk / Overgewicht= gevaarlijk - ongevaarlijk	22,63	18,784	,682	,511	,872
Bellen tijdens rijden= slim - niet slim / Overgewicht= gezond - ongezond	22,14	17,922	,768	,640	,852
Bellen tijdens rijden= onveilig - veilig / Overgewicht= onveilig - veilig	22,53	19,250	,671	,489	,874

Open reacties

Lengte reacties

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Aantal woorden reactie	458	4	166	43,52	22,870
Aantal argumenten genoemd in reactie	460	0	5	,97	,954
Valid N (listwise)	458				

Afkomst argumenten

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Argument afkomstig uit tekst	460	0	1	,32	,466
Argument afkomstig uit reactie	460	0	1	,07	,247
Argument zelfbedacht	460	0	1	,36	,479
Commentaar naast argumentatie	460	0	1	,60	,490
Valid N (listwise)	460				

Aantal argumenten genoemd in reactie

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 0	173	37,6	37,6	37,6
1	159	34,6	34,6	72,2
2	103	22,4	22,4	94,6
3	18	3,9	3,9	98,5
4	6	1,3	1,3	99,8
5	1	,2	,2	100,0
Total	460	100,0	100,0	

Overtuigingskracht Factoranalyse (principal axis factoring)

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.	,864
Bartlett's Test of Sphericity	1107,581
df	15
Sig.	,000

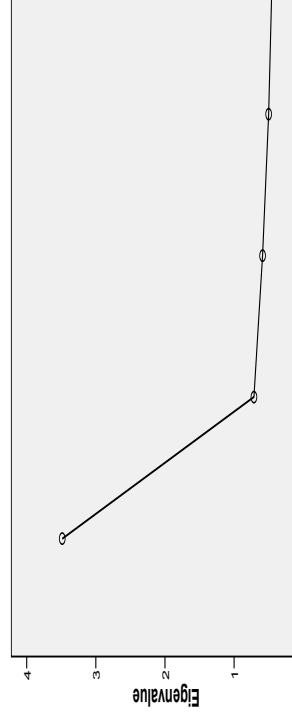
	Initial	Extraction
Mensen die mobiel bellen kunnen zich slecht concentreren? / Kinderen met overgewicht zijn ongezond?	,370	,395
Hoe groot is risico op ongeluk? / Hoe groot is risico op diabetes 2?	,447	,510
Veel onnodige ongelukken gebeurd? / veel onnodig leed veroorzaakt?	,387	,438
Hoe groot is kans op ziekenhuis? / Hoe groot is kans op gezondheidsklachten?	,570	,631
Hoe gevaarlijk is het? / Hoe gevaarlijk is het?	,622	,733
Neemt het aantal ongelukken af bij eliminatie probleem / Neemt het aantal diabetici af bij eliminatie probleem?	,285	,316

Extraction Method: Principal Axis Factoring.

Factor	Initial Eigenvalues		Extraction Sums of Squared Loadings	
	Total	% of Variance	Total	% of Variance
1	3,486	58,099	3,022	50,374
2	,712	11,866		
3	,587	9,786		
4	,501	8,356		
5	,449	7,480		
6	,265	4,412		
		100,000		

Extraction Method: Principal Axis Factoring.

Scree Plot

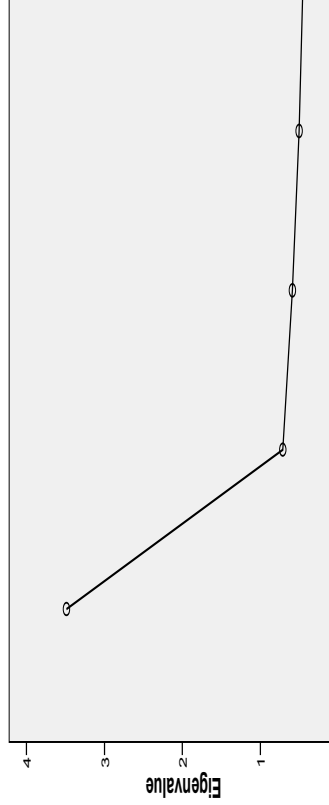
Reproduced Correlation	Mensen die mobiel bellen kunnen zich slecht concentreren? / Kinderen met overgewicht zijn	Mensen die mobiel bellen kunnen zich slecht concentreren? / Kinderen met overgewicht zijn ongezond?	Hoe groot is risico op ongeluk? / Hoe groot is risico op diabetes 2?	Hoe groot is kans op ziekenhuis? / Hoe groot is kans op gezondheidsklachten?	Veel onnodige ongelukken gebeurd? / veel onnodig leed veroorzaakt?	Hoe groot is kans op diabetes 2?	Hoe groot is risico op ongeluk? / Hoe groot is risico op diabetes 2?	Neemt het aantal ongelukken af bij eliminatie probleem? / Neemt het aantal diabetici af bij eliminatie probleem?
		,395(b)	,449	,499	,416	,538	,499	,353

5	,449	7,480	95,588
6	,265	4,412	100,000

Extraction Method: Principal Axis Factoring.

Scree Plot

	Factor 1	Factor 2
Mensen die mobiel bellen kunnen zich slecht concentreren? / Kinderen met overgewicht zijn ongezond?	,574	,291
Hoe groot is risico op ongeluk? / Hoe groot is risico op diabetes 2?	,625	,362
Veel onnodige ongelukken gebeurd? / veel onnodig leed veroorzaakt?	,351	,654
Hoe groot is kans op ziekenhuis? / Hoe groot is kans op gezondheidsklachten?	,670	,429
Hoe gevaarlijk is het? / Hoe gevaarlijk is het?	,722	,464
Neemt het aantal ongelukken af bij eliminatie probleem / Neemt het aantal diabetici af bij eliminatie probleem?	,319	,511

Extraction Method: Principal Axis Factoring.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 3 iterations.

Factor	1	2
1	,779	,628
2	-,628	,779

Extraction Method: Principal Axis Factoring.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

Cronbach's alfa voor overtuigingen

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,851	,853	6

Scale Mean if	Scale Variance	Corrected Item-	Squared Multiple	Cronbach's Alpha if
---------------	----------------	-----------------	------------------	---------------------

	Item Deleted	if Item Deleted	Total Correlation	Correlation	Item Deleted
Mensen die mobiel bellen kunnen zich slecht concentreren? / Kinderen met overgewicht zijn ongezond?	24,56	27,562	,573	,370	,838
Hoe groot is risico op ongeluk? / Hoe groot is risico op diabetes 2?	25,39	26,259	,653	,447	,823
Veel onnodige ongelukken gebeurd? / veel onnodig leed veroorzaakt?	24,90	26,417	,611	,387	,832
Hoe groot is kans op ziekenhuis? / Hoe groot is kans op gezondheidsklachten?	25,11	24,791	,710	,570	,812
Hoe gevaarlijk is het? / Hoe gevaarlijk is het?	24,96	26,286	,769	,622	,805
Neemt het aantal ongelukken af bij eliminatie probleem / Neemt het aantal diabetici af bij eliminatie probleem?	24,98	27,987	,522	,285	,848

Generalisatie over tekstonderwerp:

Interactie-effecten van tekstonderwerp met bron tekst; bron reactie; reactierichting

Effect	Value	F	Hypothesis df	Error df	Sig.
Intercept	,975	3327,989(a)	5,000	419,000	,000
	,025	3327,989(a)	5,000	419,000	,000
	39,713	3327,989(a)	5,000	419,000	,000
	39,713	3327,989(a)	5,000	419,000	,000
OnderwerpTekst	,336	42,487(a)	5,000	419,000	,000
	,664	42,487(a)	5,000	419,000	,000
	,507	42,487(a)	5,000	419,000	,000
	,507	42,487(a)	5,000	419,000	,000
AuteursType	,038	3,307(a)	5,000	419,000	,006
	,962	3,307(a)	5,000	419,000	,006
	,039	3,307(a)	5,000	419,000	,006
	,039	3,307(a)	5,000	419,000	,006
ReactieType	002	,180(a)	5,000	419,000	,970
	,998	,180(a)	5,000	419,000	,970
	002	,180(a)	5,000	419,000	,970
	002	,180(a)	5,000	419,000	,970
Reactierichting	,046	4,055(a)	5,000	419,000	,001
	,954	4,055(a)	5,000	419,000	,001
	,048	4,055(a)	5,000	419,000	,001
	,048	4,055(a)	5,000	419,000	,001
OnderwerpTekst * AuteursType	,015	1,304(a)	5,000	419,000	,261
	,985	1,304(a)	5,000	419,000	,261
	,016	1,304(a)	5,000	419,000	,261
	,016	1,304(a)	5,000	419,000	,261
OnderwerpTekst * ReactieType	,010	,838(a)	5,000	419,000	,523
	,990	,838(a)	5,000	419,000	,523
	,010	,838(a)	5,000	419,000	,523
	,010	,838(a)	5,000	419,000	,523
AuteursType * ReactieType	,010	,839(a)	5,000	419,000	,523
	,990	,839(a)	5,000	419,000	,523
	,010	,839(a)	5,000	419,000	,523
	,010	,839(a)	5,000	419,000	,523
OnderwerpTekst * AuteursType * ReactieType	,015	1,259(a)	5,000	419,000	,281
	,985	1,259(a)	5,000	419,000	,281
	,015	1,259(a)	5,000	419,000	,281
	,015	1,259(a)	5,000	419,000	,281

T-toets on-/deskundige auteur reactie – manipulatie deskundigheid

	Reageerder (on)deskundigheid		Mean		Std. Deviation		Std. Error Mean	
som_geloofwaardigheid	N		Mean	Std. Deviation	Upper	Lower	Upper	Lower
ondeskundig	174		4,6632	1,05738				,08016
deskundig	187		4,7048	1,12552				,08231

		Levene's Test for Equality of Variances				t-test for Equality of Means				
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
		Lower	Upper	Lower	Upper	Lower	Upper	Lower	Upper	Lower
som_geloofwaardigheid	Equal variances assumed	1,089	,297	-,361	359	,718	-,04159	,11515	-,26805	,18486
	Equal variances not assumed			-,362	358,966	,718	-,04159	,11489	-,26754	,18435

Analyse van vragenlijst

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
gemiddelde van alle attitudevragen	233	5,6197	1,06728	,06992
Som_overtuigingen	226	5,5478	1,04763	,06969
Ik ga later mobiel bellen / Ik voorkom overgewicht bij mijn kinderen	233	5,0186	,97189	,06367
Ik ga anderen wijzen op de gevaren van mobiel bellen / Ik ga anderen wijzen op de gevaren van Overgewicht	224	4,9740	1,06078	,07088
	234	5,09	1,932	,126
	226	5,00	1,977	,131
	234	3,35	1,609	,105
	226	3,25	1,731	,115

		Levene's Test for Equality of Variances				t-test for Equality of Means				
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
		Lower	Upper	Lower	Upper	Lower	Upper	Lower	Upper	Lower
gemiddelde van alle attitudevragen	Equal variances assumed	,019	,890	,729	457	,467	,07195	,09875	-,12210	,26601
	Equal variances not assumed			,729	456,934	,466	,07195	,09872	-,12204	,26595
Som_overtuigingen	Equal variances assumed	2,305	,130	,469	455	,639	,04464	,09511	-,14227	,23155
	Equal variances not assumed			,469	447,822	,640	,04464	,09528	-,14260	,23188
Ik ga later mobiel bellen / Ik voorkom overgewicht bij mijn kinderen	Equal variances assumed	,470	,493	,540	458	,589	,098	,182	-,260	,457
	Equal variances not assumed			,540	456,491	,590	,098	,182	-,260	,457
Ik ga anderen wijzen op de gevaren van mobiel bellen / Ik ga anderen wijzen op de gevaren van Overgewicht	Equal variances assumed		,050	,686	458	,493	,107	,156	-,199	,413
	Equal variances not assumed									

Overtuigingskracht bron reactie

Reageerder (on)deskundigheid	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
gemiddelde van alle attitudenvragen	175	5,5977	1,10485	,08352
Som_overtuigingen	186	5,5570	,98457	,07219
Ik ga later mobiel bellen / Ik voorkom overgewicht bij mijn kinderen	174	5,0163	1,04455	,07919
Ik ga anderen wijzen op de gevaren van mobiel bellen / Ik ga anderen wijzen op de gevaren van Overgewicht	186	5,0170	,98845	,07248
	175	5,00	2,037	,154
	187	5,03	1,912	,140
	175	3,40	1,685	,127
	187	3,34	1,643	,120

	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means				95% Confidence Interval of the Difference		
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	Upper	Lower
gemiddelde van alle attitudenvragen	2,445	,119	,370	359	,711	,04073	,11001	-,17562	,25707
Som_overtuigingen	1,440	,231	,369	348,281	,712	,04073	,11040	-,17640	,25785
Ik ga later mobiel bellen / Ik voorkom overgewicht bij mijn kinderen	1,698	,193	-,007	358	,994	-,00074	,10715	-,21146	,20998
Ik ga anderen wijzen op de gevaren van mobiel bellen / Ik ga anderen wijzen op de gevaren van Overgewicht	,028	,868	-,007	352,757	,994	-,00074	,10735	-,21186	,21038
			-,155	360	,877	-,032	,208	-,440	,376
			-,154	354,042	,877	-,032	,208	-,441	,377
			,330	360	,742	,058	,175	-,286	,402
			,330	356,998	,742	,058	,175	-,287	,402

Correlatie tussen geloofwaardigheid en overtuigingskracht

gemiddelde van geloofwaardigh	gemiddelde van alle	Som_overtuigen	Ik ga later mobiel bellen / Ik voorkom overgewicht	Ik ga anderen wijzen op de gevaren van mobiel bellen / Ik

Spearman's rho	gemiddelde van geloofwaardigheid	Correlation Coefficient	eid	attitudevragen	bij mijn kinderen	ga anderen wijzen op de gevaren van Overgewicht
			1,000	,354(**)	,213(**)	,274(**)
		Sig. (2-tailed)		,000	,000	,000
		N	447	446	447	447
	gemiddelde van alle attitudevragen	Correlation Coefficient	,354(**)	1,000	,687(**)	,441(**)
		Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000
		N	446	459	459	459
	Som_overtuigingen	Correlation Coefficient	,380(**)	,745(**)	,611(**)	,416(**)
		Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000
		N	444	456	457	457
	Ik ga later mobiel bellen / Ik voorkom overgewicht bij mijn kinderen	Correlation Coefficient	,213(**)	,687(**)	,611(**)	,405(**)
		Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000
		N	447	459	460	460
	Ik ga anderen wijzen op de gevaren van mobiel bellen / Ik ga anderen wijzen op de gevaren van Overgewicht	Correlation Coefficient	,274(**)	,441(**)	,405(**)	1,000
		Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000
		N	447	459	460	460

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Involed van reactie op geloofwaardigheid

Analyse vragenlijst

	Value	Label	N
Richting van de reactie	0	geen reactie	86
	1	negatieve reactie	176
	2	positieve reactie	185

Dependent Variable: gemiddelde van geloofwaardigheid

Richting van de reactie	Mean	Std. Deviation	N
geen reactie	4,6907	1,10386	86
negatieve reactie	4,5193	1,06544	176
positieve reactie	4,8422	1,09632	185
Total	4,6859	1,09297	447

Dependent Variable: gemiddelde van geloofwaardigheid

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	9,403(a)	2	4,702	3,989	,019
Intercept	8693,047	1	8693,047	7374,618	,000
Reactierichting	9,403	2	4,702	3,989	,019

Error	523,378	444	1,179
Total	10347,880	447	
Corrected Total	532,781	446	

a R Squared = ,018 (Adjusted R Squared = ,013)

Dependent Variable: gemiddelde van geloofwaardigheid Scheffe

(I) Richting van de reactie	(J) Richting van de reactie	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
					Upper Bound	Lower Bound
geen reactie	negatieve reactie	,1714	,14284	,487	-,1794	,5222
	positieve reactie	-,1515	,14170	,565	-,4995	,1966
negatieve reactie	geen reactie	-,1714	,14284	,487	-,5222	,1794
	positieve reactie	-,3228(*)	,11432	,019	-,6036	-,0421
positieve reactie	geen reactie	,1515	,14170	,565	-,1966	,4995
	negatieve reactie	,3228(*)	,11432	,019	,0421	,6036

Based on observed means.

* The mean difference is significant at the ,05 level.

Invloed van reactie op overtuigingskracht

Analyse vragenlijst

Richting van de reactie	Value Label	N
0	geen reactie	97
1	negatieve reactie	176
2	positieve reactie	183

	Richting van de reactie	Mean	Std. Deviation	N
gemiddelde van alle attitudevragen	geen reactie	5,6371	1,08947	97
	negatieve reactie	5,4045	1,09669	176
	positieve reactie	5,7475	,96618	183
	Total	5,5917	1,05365	456
Som_overtuigingen	geen reactie	4,9227	1,02121	97
	negatieve reactie	4,8097	1,08580	176
	positieve reactie	5,2304	,87734	183
Ik ga later mobiel bellen / Ik voorkom overgewicht bij mijn kinderen	Total	5,0026	1,00896	456
	geen reactie	5,20	1,852	97
	negatieve reactie	4,94	2,002	176
Ik ga anderen wijzen op de gevaren van mobiel bellen / Ik ga anderen wijzen op de gevaren van Overgewicht	positieve reactie	5,12	1,938	183
	Total	5,07	1,944	456
	geen reactie	3,07	1,679	97
gemiddelde van alle attitudevragen	geen reactie	3,25	1,634	176
	negatieve reactie	3,51	1,680	183
	Total	3,32	1,667	456

Effect	Value	F	Hypothesis df	Error df	Sig.
Intercept	,970	3585,615(a)	4,000	450,000	,000

	Wilks' Lambda	.030	3585,615(a)	4,000	450,000	,000
Hotelling's Trace	31,872	3585,615(a)	4,000	450,000	,000	
Roy's Largest Root	31,872	3585,615(a)	4,000	450,000	,000	
Pillai's Trace	,063	3,690	8,000	902,000	,000	
Wilks' Lambda	,937	3,702(a)	8,000	900,000	,000	
Hotelling's Trace	,066	3,714	8,000	898,000	,000	
Roy's Largest Root	,052	5,912(b)	4,000	451,000	,000	

a Exact statistic

b The statistic is an upper bound on F that yields a lower bound on the significance level.

c Design: Intercept+Reactierichting

Source	Dependent Variable	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	gemiddelde van alle attitudevragen	10,809(a)	2	5,405	4,953	,007
	Som_ overtuigingen	16,669(b)	2	8,335	8,456	,000
Intercept	Ik ga later mobiel bellen / Ik voorkom overgewicht bij mijn kinderen	4,827(c)	2	2,414	,638	,529
	Ik ga anderen wijzen op de gevaren van mobiel bellen / Ik ga anderen wijzen op de gevaren van Overgewicht	13,682(d)	2	6,841	2,477	,085
	gemiddelde van alle attitudevragen	13137,714	1	13137,714	12039,558	,000
	Som_ overtuigingen	10434,776	1	10434,776	10586,157	,000
Reactierichting	Ik ga later mobiel bellen / Ik voorkom overgewicht bij mijn kinderen	10852,447	1	10852,447	2868,128	,000
	Ik ga anderen wijzen op de gevaren van mobiel bellen / Ik ga anderen wijzen op de gevaren van Overgewicht	4509,013	1	4509,013	1632,485	,000
	gemiddelde van alle attitudevragen	10,809	2	5,405	4,953	,007
	Som_ overtuigingen	16,669	2	8,335	8,456	,000
Error	Ik ga later mobiel bellen / Ik voorkom overgewicht bij mijn kinderen	4,827	2	2,414	,638	,529
	Ik ga anderen wijzen op de gevaren van mobiel bellen / Ik ga anderen wijzen op de gevaren van Overgewicht	13,682	2	6,841	2,477	,085
	gemiddelde van alle attitudevragen	494,319	453	1,091		
	Som_ overtuigingen	446,522	453	,986		
Total	Ik ga later mobiel bellen / Ik voorkom overgewicht bij mijn kinderen	1714,065	453	3,784		
	Ik ga anderen wijzen op de gevaren van mobiel bellen / Ik ga anderen wijzen op de gevaren van Overgewicht	1251,211	453	2,762		
	gemiddelde van alle attitudevragen	14762,760	456			
	Som_ overtuigingen	11874,861	456			
Corrected Total	Ik ga later mobiel bellen / Ik voorkom overgewicht bij mijn kinderen	13431,000	456			
	Ik ga anderen wijzen op de gevaren van mobiel bellen / Ik ga anderen wijzen op de gevaren van Overgewicht	6285,000	456			
	gemiddelde van alle attitudevragen	505,128	455			
	Som_ overtuigingen	463,191	455			
	Ik ga later mobiel bellen / Ik voorkom overgewicht bij mijn kinderen	1718,893	455			
	Ik ga anderen wijzen op de gevaren van mobiel bellen / Ik ga anderen wijzen op de gevaren van Overgewicht	1264,893	455			

a R Squared = ,021 (Adjusted R Squared = ,017)

b R Squared = ,036 (Adjusted R Squared = ,032)

c R Squared = ,003 (Adjusted R Squared = -,002)

d R Squared = ,011 (Adjusted R Squared = ,006)

Scheffe

Dependent Variable	(I) Richting van de	(J) Richting van	Mean Difference	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval
--------------------	---------------------	------------------	-----------------	------------	------	-------------------------

reactie		(I-J)			
de reactie		Lower Bound	Upper Bound	Lower Bound	Upper Bound
gemiddelde van alle attitudevragen	geen reactie	,2326	,13210	,213	-,0918
	negatieve reactie	-,1104	,13120	,702	-,4326
	geen reactie	-,2326	,13210	,213	-,5570
	positieve reactie	-,3430(*)	,11029	,008	-,6138
	geen reactie	,1104	,13120	,702	-,4326
Som_overtuigingen	geen reactie	,3430(*)	,11029	,008	-,6138
	negatieve reactie	-,1130	,12555	,667	-,1953
	geen reactie	-,3077(*)	,12469	,049	-,6140
	positieve reactie	-,1130	,12555	,667	-,4214
	geen reactie	-,4208(*)	,10482	,000	-,6782
	positieve reactie	,3077(*)	,12469	,049	-,0015
	geen reactie	,4208(*)	,10482	,000	-,6782
Ik ga later mobiel bellen / Ik voorkom overgewicht bij mijn kinderen	geen reactie	,25	,246	,590	-,35
	positieve reactie	,08	,244	,953	-,52
	geen reactie	-,25	,246	,590	-,86
	positieve reactie	-,18	,205	,690	-,68
	geen reactie	-,08	,244	,953	-,68
	positieve reactie	,18	,205	,690	-,33
Ik ga anderen wijzen op de gevaren van mobiel bellen / Ik ga anderen wijzen op de gevaren van Overgewicht	geen reactie	-,18	,210	,699	-,69
	positieve reactie	-,44	,209	,108	-,95
	geen reactie	,18	,210	,699	-,34
	positieve reactie	-,26	,175	,324	-,69
	geen reactie	,44	,209	,108	-,07
	negatieve reactie	,26	,175	,324	-,17

Based on observed means.

* The mean difference is significant at the .05 level.

Analyse van open reacties betrouwbaarheid

	Cases			
	Valid	Missing	Total	
	N	Percent	N	Percent
Reactie op de betrouwbaarheid van het artikel/opmerking over feiten * Richting van de reactie	362	100,0%	0	0,0%
			362	100,0%

Reactie op de betrouwbaarheid van het artikel/opmerking over feiten * Richting van de reactie Crosstabulation

		Richting van de reactie		Total
		negatieve reactie	positieve reactie	
Reactie op de betrouwbaarheid van het artikel/opmerking over	afwezig	138	160	298
	Count			

feiten	aanwezig	% within de reactie	Richting van de reactie	Count	% within de reactie	Richting van de reactie	Count	% within de reactie
Total		78,4%	86,0%	38	26	64	362	100,0%
		21,6%	14,0%	176	186	362	362	100,0%
		100,0%	100,0%					100,0%

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	3,601(b)	1	,058		
Continuity Correction(a)	3,097	1	,078		
Likelihood Ratio	3,613	1	,057		
Fisher's Exact Test				,073	,039
Linear-by-Linear Association	3,591	1	,058		
N of Valid Cases	362				

a. Computed only for a 2x2 table

b. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 31,12.

Mate van eens zijn

	Auteur (on)deskundigheid	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Mate van eens zijn met standpunt artikel	ondeskundig	234	4,17	1,328	,087
	deskundig	226	4,27	1,253	,083

	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means					
	F	Sig.	t	df	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference Upper	Lower
Mate van eens zijn met standpunt artikel	1,714	,191	-,858	458	-,103	,120	-,340	,133
Equal variances assumed								
Equal variances not assumed			-,859	457,738	-,103	,120	-,340	,133

Analyse open reacties

Mate van eens zijn

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean			Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound	Upper Bound		
geen reactie	98	4,45	1,027	,104	4,24	4,65	1	5	
negatieve reactie	176	3,85	1,470	,111	3,63	4,07	0	5	
positieve reactie	186	4,45	1,153	,085	4,28	4,62	1	5	

Total	460	4,22	1,291	,060	4,10	4,34	0	5
-------	-----	------	-------	------	------	------	---	---

Mate van eens zijn met standpunt artikel

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	38,914	2	19,457	12,240	,000
Within Groups	726,469	457	1,590		
Total	765,383	459			

Dependent Variable: Mate van eens zijn met standpunt artikel Scheffe

(I) Richting van de reactie	(J) Richting van de reactie	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
					Upper Bound	Lower Bound
geen reactie	negatieve reactie	,597(*)	,159	,001	,21	,99
	positieve reactie	-,003	,157	1,000	-,39	,38
negatieve reactie	geen reactie	-,597(*)	,159	,001	-,99	-,21
	positieve reactie	-,599(*)	,133	,000	-,92	-,27
positieve reactie	geen reactie	,003	,157	1,000	-,38	,39
	negatieve reactie	,599(*)	,133	,000	,27	,92

* The mean difference is significant at the .05 level.

Omgang met reactie

		Richting van de reactie		Total
		negatieve reactie	positieve reactie	
Omgang met reactie	geen aandacht	Count	176	301
		Expected Count	154,7	301,0
		% within Omgang met reactie	58,5%	100,0%
		% within Richting van de reactie	94,6%	83,1%
bevestiging	geen aandacht	Count	8	37
		Expected Count	19,0	37,0
		% within Omgang met reactie	21,6%	100,0%
		% within Richting van de reactie	4,3%	10,2%
weerlegging	geen aandacht	Count	2	24
		Expected Count	12,3	24,0
		% within Omgang met reactie	8,3%	100,0%
		% within Richting van de reactie	1,1%	6,6%
Total	geen aandacht	Count	186	362
		Expected Count	176,0	362,0
		% within Omgang met reactie	51,4%	100,0%
		% within Richting van de reactie	48,6%	83,1%

	reactie % within Richting van de reactie	100,0%	100,0%	100,0%
--	--	--------	--------	--------

	Value	df	Asymp. Sig. (2- sided)
Pearson Chi-Square	36,979(a)	2	,000
Likelihood Ratio	40,569	2	,000
Linear-by-Linear Association	35,429	1	,000
N of Valid Cases	362		

a 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 11,67.

Argument zelfbedacht

	Richting van de reactie			Total
	negatieve reactie	positieve reactie		
Argument zelfbedacht	nee	101 110,4 57,4%	126 116,6 67,7%	227 227,0 62,7%
	ja	75 65,6 42,6%	60 69,4 32,3%	135 135,0 37,3%
Total	176 176,0 100,0%	186 186,0 100,0%	362 362,0 100,0%	

	Value	df	Asymp. Sig. (2- sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	4,147(b)	1	,042		
Continuity Correction(a)	3,716	1	,054		
Likelihood Ratio	4,153	1	,042		
Fisher's Exact Test Linear-by-Linear Association	4,135	1	,042	,050	,027
N of Valid Cases	362				

a Computed only for a 2x2 table

b 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 65,64.